

T.C.
DİŐİŐLERİ BAKANLIĞI

ULUSLARARASI EKONOMİK SORUNLAR

ISSN 1306-8431

Sayı : 35 • Yıl : 9 • Kasım 2009

Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi

Yıl : 9 • Sayı : 35 • Kasım 2009

Sahibi

T.C. Dışışleri Bakanlığı adına
Celalettin KART
Büyükelçi, Ekonomik İşler Genel Müdürü

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ş. Serap ÖZCOŞKUN
Elçi, Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcısı

Yönetim Adresi

T.C. Dışışleri Bakanlığı
Balgat - Ankara
Tel : (0312) 292 16 06
Faks : (0312) 286 86 94
Web : <http://ues.mfa.gov.tr>
E-posta : sozcoskun@mfa.gov.tr
fhokkaci@mfa.gov.tr

Üç Ayda Bir Yerel Süreli Yayın Olarak Yayımlanır.
Ücretsizdir.

Kapak, Sayfa Düzeni ve Baskı

Afşaroğlu Matbaası
Selanik Cad. No: 64/2 Kızılay - Ankara
Tel : (0312) 425 22 44 - 425 41 67
Faks : (0312) 425 11 09
E-posta : farukafsar@gmail.com

Baskı Tarihi

Kasım 2009

ISSN

1306-8431
1306-844X (e-yayın)

İÇİNDEKİLER

Büyükelçi Celalettin KART 'ın Veda Mesajı	7
Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) Şartının Kabul Edilişinin 10.Yıldönümünde KEİ'nin bir Değerlendirmesi N.Gökçen KAYA	10
“Trade in Textiles and Clothing Sector Following the Phase-Out of Quantitative Restrictions” Ece AKSOP	16
Türkiye’de ve Dünyada Mesleki Eğitimin Ekonomik Gelişmedeki Önemi Dr. Necdet KENAR	33
“E-Devlet Portal”lerine Genel Bir Bakış Kemal ATMACA	46
Uluslararası Akdeniz Yüksek Tarımsal Araştırmalar Merkezi (CIHEAM) Alper AKTAŞ	64

*Bu dergide yayınlanan gözlem ve görüşler değerli yazarlara aittir.
Dışişleri Bakanlığı'ni bağlamamaktadır.*

SUNUŞ

Değerli Okurlar,

Dergimizin 35. Sayısıyla yeniden merhaba! Yeni bir göreve atanan Bakanlığımız Ekonomik İşler Genel Müdürü ve dergimizin sahibi Büyükelçi Celalettin Kart'ın veda mesajı, ilk yazımızın konusunu teşkil ediyor. Bizleri yönlendirmede ve derginin hazırlanmasında yaptığı değerli katkıları, çalışmalarımızı verimli kılan telkin ve görüşlerini özlemle arayacağız. Sayın Büyükelçimize yeni yurtdışı görevinde başarılar dileriz.

Dergimizin ilk makalesinde, N.Gökçen Kaya, Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) Şartı'nın kabulünün 10. Yıldönümü vesilesiyle hazırlanmış olduğu değerlendirme yazısında, on yıl içerisinde KEİ bünyesinde gerçekleştirilen çalışmaları incelemekte ve KEİ'nin gelecekteki vizyonunu değerlendirmektedir. Ülkemizin kurucu üyesi olduğu önemli bölgesel işbirliği kuruluşlarından biri olan KEİ'nin gelecek on yılda uygulamaya koyacağı yeni projelerle bölge ülkeleri arasındaki işbirliğini daha da pekiştireceği şüphesizdir.

İkinci makale, dünya tekstil ticaretine yön veren kota düzenlemelerini ve bu konudaki anlaşmaları incelemektedir. Dış Ticaret Müsteşarlığı'ndan Aksop'un bu makalesi, Türkiye GSMH'nin yüzde 10'nu oluşturan bu temel sektörün dış ticaret boyutunu daha iyi kavramamıza yardımcı olacaktır.

Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) Eğitim Vakfı Genel Müdürü Dr. Necdet Kenar, Türkiye'de ve dünya mesleki eğitimin ekonomik gelişmedeki önemini konu alan makalesinde, ülkemizde de çok tartışılan mesleki eğitim konusuna yeni bir bakış açısıyla yaklaşmakta ve sorunu uluslararası boyutlarıyla da ele almaktadır.

Dördüncü makalede, Kemal Atmaca,"E-devlet Portalleri"ni konu almakta ve dünyadaki e-devlet uygulamaları ile ülkemizdeki uygulama hakkında yararlı bilgiler vererek, giderek yaygınlık kazanan e-devlet uygulamasının geleceğine yönelik görüşlerini bizlerle paylaşmaktadır.

Son makalemizde, Alper Aktaş, Akdeniz havzasında tarımın geliştirilmesi ve bu doğrultuda gerekli araştırmaların ve incelemelerin yapılmasını amaçlayan Uluslararası Akdeniz Yüksek Araştırmalar Merkezi (CIHEAM) hakkında bizleri bilgilendirmektedir.

Yeni sayılarımızda buluşmak dileğiyle sizlere iyi okumalar dileriz.

Büyükelçi Celalettin Kart'ın Veda Mesajı

Değerli okurlar,

“Uluslararası Ekonomik Sorunlar” dergisi, güncel uluslararası ekonomik ve ticari konuların ele alındığı farklı bir platform yaratabilmek kaygısıyla 2001 yılında yayın hayatına başlamıştı. Dergiyi takip edebilen okurlarımızın bildikleri üzere, yayınımlarımız Genel Müdürlüğünü sürdürdüğüm Ekonomik İşler Genel Müdürlüğü bünyesindeki Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı'nda görev yapan arkadaşlarımın katkılarıyla, ancak tümüyle amatör bir ruhla hizmetinize sunulmaktadır.

Yayınlanmaya başladığı dönemden bu yana dergimizde, uluslararası ekonomik çevrelerin gündemini oluşturan temel konuları ele almaya çalıştık. Bu bağlamda, “küresel gıda krizi”, “mikro-kredi ve yoksulluğun azaltılması”, “küreselleşme, büyüme ve gelir dağılımı”, “serbest yatırım fonları”, “iklim değişikliği”, “enerji güvenliği”, Türkiye ve En Az Gelişmiş Ülkeler arasında yeni bir ortaklık” gibi belli başlı konularda sizlere bilgiler sunmaya gayret ettik.

Bunun yanında, muhtelif alanlarda faaliyet gösteren ekonomik mahiyetli uluslararası örgüt ve oluşumlar hakkında bilgilendirici makaleler yayınladık. Aralarında Dünya Turizm Örgütü (WTO), Dünya Gümrük Örgütü (WCO), Uluslararası Zeytin Konseyi (IOC), Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Uluslararası Merkezi (ICSID), Uluslararası Demiryolu Taşımacılığı Hükümetlerarası Örgütü (OTIF) ve nihayet İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) gibi bazılarını yakından tanıdığımız, bazılarına ise pek de aşina olmadığımız örgütleri sizlere tanıtmaya çalıştık.

Bu süreç içinde edindiğimiz deneyimle, okurlarımızın dikkatlerini çekmeyi başardığımızı ve bu sayede onlarla yakın bir bağ kurmaya muvaffak olabildiğimizi zannediyorum. Zira başlangıçta dergimizi yalnız okur olarak takip edenlerin, zaman içinde çeşitli konulardaki makaleleriyle yazar olarak aramıza katılmayı arzu ettiklerini mem-

(*) Büyükelçi, Ekonomik İşler Genel Müdürü, Dışişleri Bakanlığı.

nuniyetle müşahade ettik. Bu itibarla dergide, uzman görüşlerin yansıtıldığı makalelere yer verdiğimiz gibi, amatör bir merakla hazırlanmış kayda değer çalışmaları da değerlendirdik. Sanıyorum böylesi geniş bir yelpazeden gelen yazarlarımızın eserleri de dergimizin zenginliğini teşkil etti.

Bugüne kadar ele aldığımız konular arasında, son dönemlerde dünyayı sarsan küresel ekonomik kriz belki de en çok ilgi çeken hususlar arasında yerini aldı ve sizlerin de bildiği üzere, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisinin özel bir sayısına konu oldu.

Bu bağlamda, sözkonusu küresel ekonomik kriz konusunda ben de birkaç söz etmeden geçemeyeceğim. Zira geçtiğimiz kırk yılın en olağandışı ekonomik gelişmelerine şahit olduğumuz bu dönem, Uluslararası Ekonomik Sorunlar dergisi açısından da önemli bir gelişmeyi teşkil etti.

ABD'de sağlanan konut kredilerinde 2007 yılında yaşanan geri ödeme güçlükleri nedeniyle finans piyasalarında başlayan dalgalanmalar, 2008 yılından itibaren derinleşerek küresel ekonomik krize dönüştü.

Gelişmiş ülkelerde birçok bankanın iflas etmesi mali piyasalara kamu müdahalesini zorunlu kılarken, mali sistemdeki sorunlar ve belirsizlikler yatırımcı ve tüketici güveninin zedelenmesine, iç ve dış talebin daralmasına ve kredi imkanlarının sınırlı hale gelmesine neden oldu. Ülkemizin de aralarında bulunduğu birçok ülkede üretimde önemli düşüşler meydana geldi.

İlk aşamada, kriz bağlamındaki öngörüler kısa, hatta orta vadede iyimserliğe yer bırakmamış olsa da, son dönemlerde, küresel ekonominin canlanma yolunda ilerlediğine dair bazı olumlu işaretler gözlemlenmeye başlandı.

İhtiyatı elden bırakmamakla birlikte, bu olumlu gelişmenin temelinde, küresel krize karşı yine küresel düzeyde çözüm arayışlarına ve uluslararası işbirliğine ağırlık verilmesinin önemli katkısı olduğu düşüncesini ben de paylaşıyorum.

Bu çerçevede, özellikle, 1999'dan bu yana her yıl Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları düzeyinde toplanan ancak, bu konuyu ele almak üzere 2008 yılında ilk defa liderler düzeyinde biraraya gelen G-20 platformunun, en aktif ve verimli işbirliği ortamını teşkil ettiği kanaatindeyim.

G-20 ülkeleri sırasıyla Kasım 2008 ve Nisan 2009 tarihlerinde Vaşington ve Londra'da toplanarak, çözüm arayışlarına ivme kazandırmaya çaba gösterdiler. Son olarak, sözkonusu zirve toplantılarının üçüncüsü 24-25 Eylül 2009 tarihlerinde Pittsburgh'da düzenlendi. G-20 forumunda alınan kararlar doğrultusunda, dünyanın başlıca ekonomik güçleri arasında sağlanan eşgüdümün ve gerçekleştirilen ortak çalışmaların, küresel ekonomide son dönemlerde meydana gelen müspet gelişmelerde önemli rol oynadığını söylemek sanıyorum yanlış olmayacaktır.

Küresel krizin olumsuz etkileriyle mücadele kapsamında, diğer uluslararası platformlarda gerçekleştirilen çalışmalar da, eşgüdüm ve işbirliği anlayışının öneminin genel olarak kabul gördüğünün göstergesini teşkil etti. Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler (BM), İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Avrupa Konseyi (AK) vb. forumlarda da küresel kriz konusu derinlemesine ele alındı ve alınmaya devam etmektedir.

Esasen hepinizin yakından takip etmekte olduğu ekonomik kriz meselesi hakkındaki gelişmelere ilişkin bu kısa parantezin ardından, son birkaç sözle sizlere veda ediyorum.

Yaklaşık bir yıldır, derginin sahibi olma sorumluluğunu Bakanlığımız adına büyük bir zevkle taşıdım. Ancak, atandığım yeni görev dolayısıyla bu keyifli dönemin ardından, sizlerden ayrılmak zorunda olduğumu bildirmek isterim. Elbette ki, derginin gelecek sayılarını yeni görev yerim olan Lüksemburg'dan izlemeye devam edeceğim.

Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisinin bundan sonraki dönemde de yayın hayatına başarıyla devam edeceği inancıyla, katkılarından ötürü bu çalışmada emeği geçen yazarlarımıza ve tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederken, Siz okurlarımıza en iyi dileklerimi sunarım.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) Şartının Kabul Edilişinin 10. Yıldönümünde KEİ'nin Bir Değerlendirmesi

N. Gökçen KAYA*

Demir Perdenin yıkılmasının uluslararası sistemde yarattığı değişim rüzgarları Doğu ve Batının etkileşim noktası olarak nitelendirilebilecek Karadeniz bölgesini de kaçınılmaz olarak etkilemiştir. Soğuk Savaşın en zorlu dönemlerinde, bölgede istikrar unsuru olarak güvenlik yaratan Türkiye, bu yeni ve olumlu ortamın güçlendirilmesine katkıda bulunmayı bir görev bilmiş ve bölge ülkelerinin dünya ekonomisiyle bütünleşmesine yardımcı olacak kalıcı bir işbirliğinin kurulması arayışlarına girmiştir. Daha o dönemde bile, kalıcı bir işbirliğinin yalnızca, Karadeniz'e kıyıdaş ülkeler olan Türkiye, Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya Federasyonu ve Ukrayna ile değil, Karadeniz bölgesi ile yakın ve hayati bağlantıları bulunan komşu ülkeler olan Arnavutluk, Azerbaycan, Ermenistan, Moldova, Sırbistan (o dönemde Sırbistan-Karadağ) ve Yunanistan'ı da içine alması ile mümkün olabileceği değerlendirilmiştir.

Böyle bir ortamda hayat bulan Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ)'nin bir bakıma anayasası olan KEİ Şartının kabul edilişinin bu yıl 10. yıldönümü idrak edilmektedir. İstanbul'da 1992 yılında 11 ülke arasında kabul edilen bir Deklarasyon ile kurulan Karadeniz Ekonomik İşbirliği, bu işbirliğini bir adım daha ileriye götürmekte yarar gören KEİ üyesi ülke Devlet veya Hükümet Başkanlarının, 1998 yılında, Yalta'da imzaladıkları KEİ Şartı'nın, 1 Mayıs 1999 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesiyle, kapsamlı bir ekonomik işbirliği örgütü haline gelmiştir.

KEİ'nin hukuki altyapısını "KEİ Şartı (Charter)", İstanbul'daki Uluslararası Daimi Sekreteryası ile ülkemiz arasında imzalanan "Merkez Anlaşması", ülkemizle Örgüt arasında KEİ personelinin "Ayrıcalık ve Bağışıklıklarına ilişkin Anlaşması" oluşturmakta, ayrıca KEİ'de çeşitli konularda işbirliğinin geliştiril-

(*) Daire Başkanı, Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı, Dışişleri Bakanlığı.

mesini öngören, anlaşma, protokol ve muhtıra olmak üzere toplam 13 belge bulunmaktadır.

KEİ'nin en yüksek karar alma organı Dışişleri Bakanları Konseyi'dir. Merkezi İstanbul'da bulunan "KEİ Parlamenterler Asamblesi", "KEİ İş Konseyi", Selanik'teki "Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası" ve Atina'daki "Uluslararası Karadeniz Çalışmaları Merkezi" KEİ'nin bağlı kuruluşlarıdır. Böylece, KEİ'nin sadece bürokratik bir yapıya değil, parlamenter veçhesi mevcut, akademik ve iş çevrelerine de hitap eden, ayrıca Selanik'teki Bankası ile finans kuruluşu da bulunan, kapsamlı bir yapıya sahip olması amaçlanmıştır.

KEİ çerçevesinde işbirliği alanları geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. KEİ Şartı'nın Dördüncü Maddesi uyarınca, üye ülkelerin, üzerinde anlaşmaya vardıkları ilkeler çerçevesinde, insani, doğal ve diğer kaynaklarını ulusal ekonomilerinin sürdürülebilir kalkınması ve halklarının sosyal refahlarının sağlanmasında etkin bir şekilde kullanmak amacıyla, aşağıda sayılan alanlarda ve Dışişleri Bakanları Konseyi'nce alınacak kararlar çerçevesinde ilgili diğer alanlarda işbirliği yapmaları öngörülmektedir:

- ticaret ve ekonomik kalkınma
- bankacılık ve finans
- haberleşme
- enerji
- ulaştırma
- tarım ve tarımsal sanayi
- sağlık ve eczacılık
- çevre korunması
- turizm
- bilim ve teknoloji
- istatistiki bilgi değişimi
- gümrük konularında işbirliği
- insani temaslar
- örgütlü suçlarla mücadele

KEİ Şartında belirtilen bu ekonomik işbirliği alanlarına, zaman içerisinde, aşağıda belirtilen yeni işbirliği alanları da eklenmiştir:

- kurumsal yenilenme ve iyi yönetim
- küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ'ler)
- acil yardım
- kültür
- eğitim

Tüm bu alanlarda işbirliği önerileri öncelikle KEİ Çalışma Grupları çerçevesinde ele alınmaktadır. KEİ çerçevesinde gelişen işbirliğinin temel taşı olan çalışma grupları Konsey kararı ile kurulan yardımcı organlardır. Daimi Çalışma Gruplarına ek olarak, belli konularda geçici (ad hoc) Çalışma Grupları da oluşturulmaktadır. “KEİ-Avrupa Birliği Etkileşimi Ad Hoc Uzmanlar Grubu” ile “KEİ Ülkeleri Arasında Hidrokarbon Kaynaklarının Araştırılması ve Çıkarılmasına İlişkin İşbirliği Ad Hoc Çalışma Grubu” bunlara örnek gösterilebilir.

Çalışma Grupları ülke koordinatörleri başkanlığında, çoğunlukla İstanbul'daki KEİ Sekreteriyasında, yılda bir kaç kez toplanmaktadır. Söz konusu toplantılarda üye ülkelerin ilgili alanlardaki kurum/kuruluş temsilcileri bir araya gelmekte ve çeşitli işbirliği önerileri ortaya koymaktadırlar. Öneriler üye ülke temsilcilerince kabul edildiği takdirde, toplantı sonunda kabul edilen raporda tavsiye olarak yer almaktadır. Çalışma Gruplarının toplantı raporları önce Yüksek Düzeyli Memurlar Komitesi'nde ele alınıp, daha sonra Bakanlar Konseyi'nin onayına sunulmaktadır.

Bu uzun ve ağır işleyen bir süreç gibi gözükmekle birlikte, üye ülkelerin ilgili kurumları arasında karşılıklı etkileşim ve işbirliği için bulunmaz bir zemin sağladığı da göz ardı edilmez. Ayrıca, bu işbirliğinin somut meyvelerini de vermeye başladığı görülmektedir. Örneğin, 2008 yılı sonunda yürürlüğe giren KEİ Bölgesinde Deniz Otoyollarının Geliştirilmesine Dair Anlayış Muhtırası ile Karadeniz Çevre Otoyolunun Geliştirilmesine Dair Anlayış Muhtırası'nın uygulanmaya başlaması, Karadeniz bölgesindeki ülkeleri hiç olmadığı kadar birbirlerine yakınlatacağı şüphesizdir.

KEİ ülkeleri arasında etkin bir ulaşım ağı oluşturarak ekonomik işbirliğinin gelişimine katkıda bulunmayı amaçlayan “Karadeniz Çevre Otoyolu (Black Sea Ring Highway)” projesi, üye ülkeleri birbirine bağlayan ulaştırma altyapısının geliştirilmesi, bu konudaki ulusal düzenlemelerin uyumlaştırılması, çevrenin

korunması, uluslararası projelerin izlenmesi için bir veri tabanı oluşturularak bir harita hazırlanmasını amaçlamaktadır.

“KEİ Bölgesinde Deniz Otoyolları (Motorways of the Sea)” projesi de Karadeniz bölgesinde deniz ulaşımından gereğince yararlanarak, karayolu ve demiryolu ağları üzerindeki yükün hafifletilmesi ve daha etkin ve ekonomik bir ulaştırma modeline yönelinmesi anlayışına dayanmakta olup teknik çalışmaları halen devam etmektedir.

KEİ’de öze ilişkin önemli tüm kararlar oybirliği ile alındığı cihetle, Örgütün temel prensibi, KEİ çerçevesindeki işbirliğinin üyelerin her birini memnun edecek şekilde gelişmesidir. Bu hususun, KEİ’nin ilerlemesini bir ölçüde ağırlaştırmakla birlikte, yine de KEİ’yi sağlam kılan özelliklerden biri olduğu söylenebilir.

KEİ faaliyet alanlarında kamu kurumları ve özel sektör tarafından geliştirilecek projelerin ön-fizibilite çalışmalarının finansmanı amacıyla KEİ üyesi ülkelerin gönüllü katkılarıyla oluşturulan bir de Proje Geliştirme Fonu (PGF) bulunmaktadır. PGF’nin görünürlüğünün artırılması ve KEİ bağlantılı bölgesel projeler hakkında daha geniş kapsamlı bilgi vermek için yeni bir web-sitesi (www.bsecprojects.com) kurulmuştur. PGF kurallarına göre bir proje başvurusu için en az üç KEİ ülkesinden birer proje ortağı bulunması gerekmekte ve bir projeye en fazla 30.000 avro fon sağlanabilmektedir. PGF’nin faaliyete geçtiği 2003 yılında bu yana toplam 43 proje başvurusundan 27’si incelemeye değer görülmüş ve bunlardan 19’u Fondan yararlanabilmiştir. Sözkonusu fona, gözlemci ülke ve kuruluşlar, sektörel diyalog ortakları ve uluslararası finans kuruluşlarının da resmi kalkınma yardımı olarak katkıda bulunmaları olanağı mevcuttur.

KEİ’de, bunun yanı sıra, başta Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği olmak üzere uluslararası kuruluşlarla da işbirliği yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 2006-2010 yıllarında Karadeniz’i öncelikli bölgeler arasına almıştır. Bu çerçevede, Türkiye, Yunanistan, UNDP ve KEİ Sekreteryası’nın işbirliği ve maddi destekleriyle “Karadeniz Ticaret ve Yatırım Teşvik Programı” (Black Sea Trade and Investment Promotion Program-BSTIP) başlatılmıştır. Programın amacı, önce Karadeniz ülkeleri arasındaki ticaret potansiyelini ortaya koymak, daha sonra kapsamlı bir pazar araştırması gerçekleştirmek ve nihayet alıcı ve satıcıları bir araya getirerek, aşamalı bir strateji ile Karadeniz’de bölge içi ticaretin ve yatırımın artmasına katkı sağlamaktır. Prog-

ramın birinci aşaması için UNDP 200.000, Türkiye ve Yunanistan ise 500.000'er avro katkıda bulunmuşlardır.

On iki üyesinden üçü AB üyesi olan ve Rusya Federasyonu hariç diğer üyelerinin de AB adayı ya da AB'ye üyelik perspektifi veya beklentisi bulunan KEİ'nin AB ile etkileşiminin giderek artması da doğal bir gelişme olarak ortaya çıkmaktadır. Romanya ve Bulgaristan'ın Ocak 2007 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği'ne katılmalarıyla AB sınırının Karadeniz'e dayanması sonucunda, Avrupa Birliği'nin de bölgeye yönelik daha somut bir politika geliştirme ihtiyacı doğmuştur. Bu çerçevede, AB Komisyonu Nisan 2007 tarihinde "Karadeniz Sinerjisi-Yeni Bir Bölgesel İşbirliği Girişimi" başlıklı bildiri yayımlamıştır. Bildiri, AB'nin Karadeniz bölgesine yönelik bir "politika" belirleme sürecine girdiğinin somut göstergesi olması bakımından önem taşımıştır.

Haziran 2007 tarihinde İstanbul'da yapılan KEİ 15. Yıl Zirvesi'nde, AB Komisyonu, KEİ'de gözlemcilik statüsü kazanmıştır. Böylece AB'nin KEİ çerçevesindeki işbirliği faaliyetlerini yerinde izleyerek, AB politikaları çerçevesinde karşılıklı yarara dayalı işbirliği imkanlarını daha iyi değerlendirmesi öngörülmüştür.

Ancak, AB ile KEİ arasındaki işbirliğinin nasıl bir model çerçevesinde gerçekleştirileceği henüz tam olarak belirlenebilmiş değildir. KEİ'de gözlemcilik statüsüne sahip olan AB Komisyonu diğer gözlemciler gibi, KEİ'de alınan kararlarda oy hakkına sahip değildir. Bu durum AB açısından bir dezavantaj olarak yorumlanmaktadır. Bu bakımdan, AB, KEİ üyesi ülkelerle ikili ilişkilerine daha fazla ağırlık vermektedir. AB tarafından son dönemde geliştirilen ve KEİ üyelerinden beş ülkeyi-Ukrayna, Moldova, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan-kapsayan Doğu Ortaklığı girişimi, bir bakıma bölgesellik perspektifi içerse de, yine bu düşüncenin bir ürünüdür.

Bununla birlikte, Karadeniz bölgesinde KEİ üyelerinin tümünü kapsamayan işbirliği modellerinin sağlıklı olmayacağı ve fazla bir başarı şansı bulunmadığı da açıktır. Karadeniz bölgesi öncelikle bir bütün olarak görülmelidir. Gerçekten de, birbirleriyle çeşitli siyasi ihtilaflara sahip olsalar da, bu bütünü oluşturan 12 ülke KEİ çerçevesinde işbirliği arzusuyla 17 yıldır bir araya gelebilmiş ve belli ölçüde müktesebat yaratmışlardır. Bu KEİ'nin başarısıdır. KEİ'yi uluslararası

alandaki ilgi çekici kılan da budur. İşte bu nedenle KEİ, üye sayısından çok gözlemci ve sektörel diyalog ortağına sahiptir. Tüm bu ülkeler KEİ'nin gözlemcilerle açık oturumlarına temsilci göndermekte ve KEİ üyesi ülkeler arasındaki etkileşimi ilgiyle izlemektedirler. Ayrıca, gözlemci 13 ülkeden 7'sinin ve sektörel diyalog ortağı 4 ülkeden 2'sinin de AB üyesi olduklarını belirtmek gerekir.

KEİ, belki bu aşamada ekonomik entegrasyon gibi iddialı bir hedefe sahip değildir. Üyeleri arasındaki siyasi ihtilafları çözmeye yönelik mekanizmaları da bulunmamaktadır. Bu bakımdan, ileri bir bölgesel işbirliği modeli olarak ortaya çıkmadığından KEİ'nin başarıları mütevazı görülebilir. Ancak, 350 milyonluk nüfusa sahip, 19 milyon km²'lik bir alanı kaplayan ve dünyanın en önemli enerji ve ulaştırma koridorları üzerinde yer alan KEİ bölgesinin yukarıda sayılan nedenlerle birlikte, sahip olduğu potansiyel hiç bir şekilde yadsınmaz.

Bu potansiyelin hayata geçirilmesi, hiç şüphesiz, KEİ'nin zaman içerisinde başta Avrupa Birliği olmak üzere, bölgeye ilgi duyan üçüncü ülke ve kuruluşlarla karşılıklı yarar ve eşit temel üzerinde kurup geliştireceği işbirliğinin somut sonuçlar vermesiyle daha da peçinlenecektir.

Trade in Textiles and Clothing Sector Following The Phase-Out of Quantitative Restrictions

A Brief Assessment

Ece AKSOP*

1. Introduction

Textiles and clothing as a sector can easily be considered as the seed of economic development for many countries, like China, Japan, Germany, the UK and the US.¹ Having been the gear of the economy for many leading countries in the past, the sector still plays an important role in the economies of developing countries today. According to the statistics, at present textiles and clothing take an important slice of the world merchandize trade, covering 583.4 billion USD,² while developing economies handle more than two-thirds of world clothing and more than one-half of world textiles exports.³ The sector's role in merchandize trade reaches at 85% for some national economies like Bangladesh.⁴

The sector have long been at the epicenter of international trade. There were a series of quotas imposed; cumulating into the Agreement on Textiles and Clothing (ATC) of the Uruguay Round (1986-1993). This paper shall elaborate on the quotas, ATC and the developments at the international arena in turn.

(*) *Assistant Expert, Undersecretariat for Foreign Trade.*

- 1 Paul Brenton and Mombert Hoppe, "Clothing and Export Diversification: Still a Route to Growth for Low-Income Countries?", World Bank Policy Research Working Paper 4343, 2007, p. 3; United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, "Unveiling Protectionism: Regional Responses to Remaining Barriers in the Textiles and Clothing Trade," UNESCAP, 2008, p. 4.
- 2 Data compiled from World Trade Organization, *International Trade Statistics*, Geneva, 2008.
- 3 World Trade Organization, *World Trade Report 2008: Trends in a Globalizing World*, Geneva, 2008, p. 18.
- 4 Author's calculations based on the data from World Trade Organization, *International Trade Statistics*, Geneva, 2008.

2. The Quantitative Restrictions Era

The sector has first been subject to quantitative restrictions, or quotas, in 1960s with an aim to “limit import penetration by exporters under various quantitative controls.”⁵ The four-decade-long import controls were a clearcut deviation from the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), which indeed did not cover the sector up until the successful completion of the Uruguay Round. During the Round, it was decided to cease the quantitative restrictions regime step by step and integrate the textiles and clothing sector into the GATT scheme. As a result, the ATC was inked with the idea of managing the process of the quota phase-out smoothly, despite the fact that the agreement itself was against the two basic principles of the GATT, namely non-discrimination and no-quantitative restrictions.⁶

Table. Pace of quota abolition by stages of the ATC⁷

Quotas Abolished	United States	European Union	Canada	Norway
Stage 1 (from 1995 to 1997)	0	0	8	46
Stage 2 (from 1998 to 2001)	15	21	26	8
Stage 3 (from 2002 to 2004)	88	70	42	0
Stage 4 (2005) Quotas to be abolished on 1 Jan. 2005	834	212	292	0

In a nutshell, the ATC provided a timeframe composed of four stages to be completed in ten years in total. The wording of the ATC reflected the spirit of integration and liberalization of the sector in line with the WTO principles. Among the four quota-imposers, namely the EU, Canada, the US and Norway, only the latter implemented the ATC in 3 stages while the rest waited for January 1, 2005 for full liberalization.

-
- 5 Masakazu Someya, Hazem Shunnar and T. G. Srinivasan, “Textile and Clothing Exports in MENA: Past Performance, Prospects and Policy Issues in Post MFA Context,” Social and Economic Development Group Middle East and North Africa Region, August 2002.
- 6 United Nations Conference on Trade and Development, “Training Module on Trade in Textiles and Clothing The Post-ATC Context,” UNCTAD/DITC/TNCD/2005/19.
- 7 Table adapted from *ibid*, p. 4.

The ATC was the outcome of a delicate balance of gives and takes of the Uruguay Round Negotiations, which resulted in establishment of the WTO in 1995. In return for liberalization in textiles and clothing sector, developing countries agreed to be a part of the Uruguay Round package alongside with several other agreements compiled as the WTO legal texts of the Uruguay Round.⁸

The balance was quite “delicate” because as some countries were pushing for putting an end to the quota system in order to boost their production and export, some others simply owed the initialization of the domestic textiles and clothing sector to the system. That is to say, for many countries quotas had long served as a kind of a market-access guarantee.⁹ To put it differently, “[w]ithout the quotas which restricted exports from countries with competitive textiles and clothing industries, it is said, many smaller, economies would not have been able to set up export industries in this sector.”¹⁰

3. The ATC Era

It is hard to deny that the quota system did help the spread of the industry. That is to say, quotas inevitably shaped the pattern of investment flows and opened up the avenues of foreign investment come and initiate an apparel industry.¹¹ There was also what was called as “quota hopping”, i.e. using some countries underutilizing their quotas as export platforms for potentially quota-overshooting countries.¹² One such example was the relationship between Hong-Kong and China.

---

8 World Trade Organization, *The Legal Texts: The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations*, WTO Publications: Geneva, 2002.

9 UNESCAP, “Unveiling Protectionism: Regional Responses to Remaining Barriers in the Textiles and Clothing Trade,” chap 1; Sanjay Kathuria and Anjali Bhardwaj, “Export Quotas and Policy Constraints in the Indian Textile and Garment Industries,” World Bank Policy Research Working Paper 2012 (November 1998), p.24.

10 UNCTAD, “Training Module on Trade in Textiles and Clothing the Post-ATC Context,” p. 6.

11 United States International Trade Commission, *Textiles and Apparel: Assessment of the Competitiveness of Certain Foreign Suppliers to the U.S. Market*, declassified in 2004, p. 2-7.

12 According to an UNCTAD study, “[t]o overcome quota limitations, moving from one country to another in a search for suppliers who could assemble garments cheaply [was a] trend [which] led to the evolving structure of the exporting countries group, which is not necessarily or fully based on comparative advantage and is producing similar products.” Michiko Hayashi, “Trade in Textiles and Clothing: Assuring Development Gains in a Rapidly Changing Environment,” UNCTAD, 2007, p. 7; also see OECD Working Party of Trade Committee, “Economic Impacts of the Phase-out in 2005 of Quantitative Restrictions under the Agreement on Textiles and Clothing,” TAD/TC/WP(2007)14/REV1, p. 35.

The story of the relationship between Hong-Kong and China can rather be called as a “symbiotic” one emanating from trade-distortive efforts to undercut the quota system. The relation was based on Hong-Kong being less quota-restrained than China, and Chinese exporters preferring to perform some parts of the production process in Hong-Kong, enough only to gain a Hong-Kong origin, and then complete the process back in China. According to a World Bank report, just before the expiry of the ATC, “China officially accounted for 85 percent of Greater China’s¹³ exports (USD 21.6 billion worth of exports) against 13 percent for Hong-Kong (USD 3.1 billion) and Macao (USD 576 million).”¹⁴

Needless to say, this was the case owing mainly to the quota system which determined the investment and trade flows, the advantages derived from these patterns were peculiar to the quota era, and endangered to get lost with the phase-out since in the post-ATC era investors in quest for profit will shift the investment towards low-cost producers and exporters. The ramification of such a shift carries the risk of consolidation of the textiles and clothing production and exports in few countries.¹⁵ As those exporters will be expected to supply a wide-scale of services and develop concrete forward and backward linkages, shifting from one exporter to another will place a burden on the buyers since the buyer will not change the supplier but also the whole supply chain.¹⁶ This burden can easily be expected to leave an even fewer countries as core suppliers and resulting in market concentration.

The market concentration not only leads few big exporters dominate the market, but also developing countries suffer further from declining sectoral exports, which hampers climbing upwards in the economic development ladder. The picture is aptly observed in a World Bank research paper on export diversification and clothing, which concludes that the post-ATC era is not painting a rosy picture in terms of facilitating low-income

13 Hong Kong, Macao, Taiwan, together with China.

14 World Bank, “Morocco, Tunisia, Egypt and Jordan after the End of the Multi-Fiber Agreement”, Report No. 35376, p. 6. According to the report, “[i]n absolute terms, exports from Hong-Kong, Macao and Taiwan have experienced the largest decline on the EU market in 2004-2005.”

15 United States International Trade Commission, *Textiles and Apparel: Assessment of the Competitiveness of Certain Foreign Suppliers to the U.S. Market*, p. 2-7.

16 Brenton and Hoppe, “Clothing and Export Diversification: Still a Route to Growth for Low-Income Countries?”, p. 17

countries boost their exports and trigger industrialization. According to the paper, though the sector was a driving force “[to] enable a number of countries to exit the group of lowest-income countries,” the future is not promising owing mainly to (i) the rise of the giant exporters, (ii) global production chains, and (iii) slow growth of demand in developing countries; all restricting the opportunities for export diversification and economic growth.¹⁷

Another study, concluded by the United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP), maintains that low cost-high productivity producers like China, India, Pakistan and Viet Nam, all now being WTO members, have enjoyed a major opportunity of access to enlarged markets provided by the phase-out of the ATC; nonetheless a major challenge have simultaneously occurred for the OECD and small country producers. For the OECD producers, that particular challenge was finding ways of coping with decreasing labor demand in the textile and clothing industries. For small country producers it was specializing in markets and products to ensure survival.¹⁸ Henceforth, “[c]ountries seriously affected by the lifting of quotas need substantial technical and financial assistance from bilateral and multilateral donors to enhance supply capacity and develop forward and backward linkages in their textiles and clothing industries. [...] The lack of alternative sectors to absorb displaced workers is a particular problem for those countries.”¹⁹

4. The Post-ATC Era

In any case, regardless these gloomy pictures, it can easily be argued that the ATC provided a long preparation period for the quota-free era. The very last article of the ATC reads as

“This Agreement and all restrictions thereunder shall stand terminated on the first day of the 121st month that the WTO Agreement is in effect,

---

17 Brenton and Hoppe, “Clothing and Export Diversification: Still a Route to Growth for Low-Income Countries?”. For an opposite study, see Alessandro Nicita, “Export Led Growth, pro poor or not? Evidence from Madagascar’s Textile and Apparel Industry”, *World Bank Research Working Paper*, WPS3841 (February 2006).

18 UNESCAP, “Unveiling Protectionism: Regional Responses to Remaining Barriers in the Textiles and Clothing Trade,” p. 49.

19 UNCTAD, “Training Module on Trade in Textiles and Clothing the Post-ATC Context,” p. 73.

on which date the textiles and clothing sector shall fully be integrated into GATT 1994. There shall be no extension of this Agreement.”

making it impossible to drag feet, reverse the process or re-impose quotas except for certain cases specified under the GATT.²⁰ Nonetheless, the agreement provided a maneuvering room by leaving it up to the quota imposing countries’ choice to determine which articles to be integrated at any stage. As a result, quota imposers left sensitive articles under the four categories (tops and yarns, fabrics, made up textile articles and apparel) to the very last stage with an aim to protect their own industries and according to the WTO annual reports, it was only the low value-added items and only 20% of the total trade that was integrated by 2002.²¹ As a ramification of this policy, namely “backloading”, stage three (January 1, 2002-January 1, 2005) was quite dramatic in unleashing the quotas and integrating the 80% of products which had been left under quota protection as being the high value-added, i.e. sensitive items. This created an avalanche of exports towards the quota-protected markets from quota-restricted suppliers, resulting in a substantial change in trade patterns.

Besides “backloading,” the issue of membership to the WTO was also of crucial importance in affecting trade in textiles and clothing. Because the ATC was an agreement of the Uruguay Round, only the members of the WTO could benefit the fruits it provided.²² Among those fruits, the most important two were (i) the elimination of restrictions which failed to meet GATT criteria and (ii) the opportunity to resort to the dispute settlement mechanisms created within the Uruguay Round framework, both

20 Nonetheless, there was an initiative led by the Turkish and American textile industry associations. The initiative was culminated into “Istanbul Declaration” of 2004, and embraced by 97 associations from 55 countries of the Global Alliance for Fair Textile Trade (GAFTT). Main aim of the initiative was to ensure three-year extension of the ATC and the phase-out process. The initiative failed to realize the extension, despite optimism that the Cancun Ministerial Meeting was not promising and there were signs of turning back to quota system. See Ali Dölek, “Tekstilde Türk-Amerikan Ortaklığı,” NTV-MSNBC, 9 March 2004.

21 WTO Trade Policy Review Body, “Overview of Developments in the International Trading Environment: Annual Report,” WT/TPR/OV/8, November 15, 2002, para. 41.

22 “Major foreign suppliers that are not WTO members and thus, are ineligible for quota liberalization under the ATC are Cambodia, Russia and Vietnam.” United States International Trade Commission, *Textiles and Apparel: Assessment of the Competitiveness of Certain Foreign Suppliers to the U.S. Market*, p. 1-8.

aiming to “increase the likelihood that the agreed liberalization will in fact occur.”²³ Nonetheless, some of the recently acceded members, effective of their accession to the WTO, reaped the benefits of years-long integration process almost overnight. As such, for example, China’s exports to important markets like the US more than tripled from 2001 to 2002,²⁴ and the country’s year-on-year growth rate in textiles and clothing tilted 16.1 in 2002 while it was just 0.9 a year ago.²⁵

Accession of China to the WTO in 2001 was indeed a touchstone. Most developing countries’ “enthusiastic support” to the ATC was translated into “dragging feet” with the accession of China, which, according to some studies, was able to collect up to one third or more than a half of world textile and clothing exports in post-ATC era.²⁶ It was thus not surprising to see that the support translated itself into a serious concern that China would get the lion’s share at the expense of most other developing countries.²⁷

This point of view failed to capture the whole picture correctly. The reason lies behind the Accession Protocol of the China, which enabled member countries exercise *both* quantitative restrictions on textiles and clothing imports from China till 2009 *and* safeguards until 2013. The US and the EU, seeing 70 and 45% respective increase in Chinese exports to their markets,²⁸ started bilateral negotiations with the government of

---

23 Xinshen Diao and Agapi Somwaru, “Impact of the Phase-out on the World Economy: An Intertemporal, Global General Equilibrium Analysis,” Trade and Macroeconomic Division, International Food Policy Research Institute Discussion Paper No. 79 (2001), p. 10.

24 United States International Trade Commission, *Textiles and Apparel: Assessment of the Competitiveness of Certain Foreign Suppliers to the U.S. Market*, p. 1-13.

25 OECD, “Economic Impacts of the Phase-out in 2005 of Quantitative Restrictions under the Agreement on Textiles and Clothing,” p. 10, Table 4/C.

26 International Labour Organization, “Promoting Fair Globalization in Textiles and Clothing in a post-MFA Environment,” (TMTC-PMFA/2005, Geneva, 2005), p. 8. These predictions were also based on the rapid increase in Chinese textile and clothing machinery imports between 2000-2003; an increase which was “being interpreted as suggestive of China’s desire to increase its market share very substantially.” World Bank, “Bangladesh: End of MFA Quotas, Key Issues and Strategic Options for Bangladesh Readymade Garment Industry,” Report No. 39964, January 18, 2006, p. 6.

27 Bernard A. Gelb, “Textile and Apparel Quota Phaseout: Some Economic Implications,” CRS Report for Congress, June 10, 2005.

28 International Labour Organization, “Promoting Fair Globalization in Textiles and Clothing in a post-MFA Environment,” p. 23.

China. The ramification of these regulations were ten categories of products be subject to quantitative restrictions for the EU market to expire on December 31, 2007, and 34 for the US markets to expire on December 31, 2008. Both these restriction agreements cushioned the initial and predicted traumatic effects of the phase out. Due mainly to these two agreements, “the phase-out did not bring drastic changes in the export composition and production structure as envisaged earlier.”²⁹

5. Factors Other Than Quantitative Restrictions That Shape the Market

It has not only been the quotas that had formed and re-formed the international trade in the textiles and clothing sector. The removal of the quantitative restrictions opened up avenues of expanding market shares, but on the other side of the coin, the competition for market shares have stiffened up since competition now in a quota-free atmosphere is on equal footing.

The road for being competitive passed through reducing costs and prices vis-à-vis other countries. “Any country that lags behind in the global competition race will be penalized by a reduction of its market share.”³⁰ Nonetheless, though the market became equally open for all exporters, Orwellian irony articulates not all exporters are equal. This is the case owing to certain production and export constraints some, if not all, of which were not felt gravely during the quota era.

One main constraint has long been geography, whose derivation is logistics and transportation costs. Still, it should be underlined that geography is losing its importance at the age of globalization. To illustrate, it takes 20 days for shipments to reach at European markets from Morocco, 25 days from almost a twice far away distance like India, and 30 days from China.³¹ Today for many countries, the supply-side constraints

29 Ratnakar Adhikari and Chatrini Weeratunge, “Textiles&Clothing Sector in South Asia: Coping with Post-quota Challenges,” chapter 4 in B. S. Chimni, B. L. Das, Saman Kelegama, Mustafizur Rahman (ed.s), *South Asian Yearbook of Trade and Development, Centre for Trade & Development* (India, 2007), p. 140.

30 World Bank, Report No. 39964, January 18, 2006, p. 11.

31 Ratnakar Adhikari and Chatrini Weeratunge, “Textiles&Clothing Sector in South Asia: Coping with Post-quota Challenges,” chapter 4 in B. S. Chimni, B. L. Das, Saman Kelegama, Mustafizur Rahman (ed.s), *South Asian Yearbook of Trade and Development, Centre for Trade & Development* (India, 2007), p. 130, Table 4.6; Masakazu Someya, Hazem Shunnar and T. G. Srinivasan, “Textile and Clothing Exports in MENA: Past Performance, Prospects and Policy Issues in Post MFA Context,” Social and Economic Development Group Middle East and North Africa Region, August 2002, p. 11, Figure 4.

are poor human capital, poor quality of infrastructure, limited trade facilitation measures, high costs of inputs, limited access to finance³² and established trade patterns³³ rather than geography. (see case studies below)

While geography became an out-fashioned problem, new issues arose in lieu, which can be simplified as being the derivations of the buyers' demands. That is to say, buyers are now interested in minimizing the "total costs" instead of focusing solely on the price of the product. As such, the buyers put additional pressure on suppliers in terms of not only price and quality, but also on lead time and social compliance.³⁴ As price and quality have always been components of buyers' decisions, we shall focus on lead time and social compliance as emerging issues of the post-ATC era.

5.i. Lead Time

The concept of "lead time" refers to the time span between the receipt and delivery of the order. The "lead time" issue is not only about price but also time since rising consumer demands for varieties and different products pushes for smaller orders, shorter product seasons and even faster product cycles,³⁵ adopting effectively to all of which became an indispensable requirement of international competition.

---

32 UNESCAP, "Unveiling Protectionism: Regional Responses to Remaining Barriers in the Textiles and Clothing Trade."

33 See World Bank, "Vertical and Regional Integration to Promote African Textiles and Clothing Exports: A Close Knit Family?," Report No. 39994-AFR, July 2007, p. 3 on "triangular production networks."

34 World Bank, Report No. 39964, p. 18. Social compliance here refers to "a growing global phenomenon whereby organizations consider the interests of society by taking responsibility for the impact of their activities on customers, employees, communities and the environment in all aspects of their operations, often going above and beyond what is required by law." Osomu Onodera, "Trade and Innovation Project Case Study 3: The Ending of the Multi-fiber Agreement and Innovation in Sri Lankan Textile and Clothing Industry," OECD Working Paper No. 75, (29 July 2008), p. 14. Also see Barbara Fliess, Hyung-Jong Lee, Olivia L. Dubreuil and Osvaldo Agatiello, "CSR and Trade: Informing Consumers About Social And Environmental Conditions of Globalised Production," OECD Working Paper No. 47 (10 July 2007).

35 For comparison, lead time of China is 45-60 days, for Indonesia, Malaysia, Thailand and Vietnam 60-90 while for Bangladesh 45-120 days. Main reason for Bangladeshi lag is related to imports of raw materials originating in distant countries like China and the obligation of transshipment of Singapore or Malaysia, in addition to Bangladesh's geographical distance from Europe and US markets. World Bank, Report No. 39964, p. 8, 27. Data belongs to 2004.

Increasing importance of lead time is quite related to the emergence of global supply chains which “has provided retailers with the ability to increasingly manage their supply networks and dictate non-price conditions such as quality, delivery schedule and choices over raw materials.”³⁶ This, in turn, transformed the market in a way that now it is not possible to store excess products and offer them for sale next season. Now, due mainly to the revolutions in lean retailing following the developments in the information technologies, “large retail groups [are able] to push on the suppliers a large part of inventory costs and to engage directly in global sourcing through sub-contracting, full-package services and licensing of brand names.”³⁷ By end of this year, top ten retailers in the world are predicted to cover 25-30% of world textile and clothing sector.³⁸ As of next year, it is also expected that as buyers will prefer large-scale producers --who can handle mass supplies-- instead of dealing with multiple small suppliers and trading costs of shipping from them, “the number of countries from which major items would be sourced by the United States buyers will drop to 25 percent of [2008] levels.”³⁹

5.ii. Social Compliance

This increasing market concentration adds another ingredient to competitiveness: social compliance. The EU and US buyers, making up some 60% of world textile and clothing markets, keep seeking for social, environmental and labor-related standards.⁴⁰ Nonetheless, at an age where price is still the main component of international competitiveness, “labor” is still regarded as a “cost” negatively affecting the price. As a result, the pullings and haulings between labor “standards” and labor “costs” risk resulting in informalization of the sector. Evident examples are India, Thailand and Sri Lanka, where home-based work which does provide neither formal protection nor support to the labor force is quite prevalent.⁴¹

36 World Bank, “Morocco, Tunisia, Egypt and Jordan after the End of the Multi-Fiber Agreement”, Report No. 35376 MNA, p. 8; refers other sources.

37 World Bank, Report No. 35376 MNA, p. 35.

38 World Bank, Report No. 39964, p. 8.

39 UNESCAP, “Unveiling Protectionism: Regional Responses to Remaining Barriers in the Textiles and Clothing Trade,” p. 28.

40 World Bank, Report No. 39964, p. 48.

41 World Bank, Report No. 39964, p. 51. It should be noted that there are preferential trade regimes like

Still, even the informalization is not necessarily the cure for the dwindling job opportunities in the textiles and clothing sector because the sectoral dwindling emanates from declining shares from export markets and results in rising unemployment of unskilled labor. The economic jargon here referring to this whole process is “market clearance” which is welcomed by an OECD study on the impacts of the phase-out. The study argues that those who are not able to fit the changing conjuncture are destined to exit from the market and pay the “adjustment costs;”⁴² deriding the fact that the sector is an important contributor not only to export revenues but also to employment. It is a Herculean task to absorb unemployed masses into other sectors; and indeed countries, especially the LDCs “seriously affected by the lifting of quotas need substantial technical and financial assistance [...] to enhance supply capacity and develop forward and backward linkages in their textiles and clothing industries.”⁴³

Nonetheless, it is not only adjustment costs but also the uneven results of the phase-out that gives birth to certain difficulties. To put it precisely, when phase-out took place in 2005 Turkey’s clothing exports registered a glacial 4% growth in the EU markets while some countries achieved tenfold. Same goes for the textiles exports where Turkey faced roughly 2% decline in its market share while others tilted more than 20% increase.⁴⁴ The OECD study argues this is due mainly to the efficiency; however some sectoral organizations allege that certain government supports in contradiction with international trade agreements had quite a substantial part in this success.⁴⁵

---

the GSP+ which obliges the preference-beneficiary countries be parties to certain labor-standards related conventions. Aim here is to prevent informalization and ensure labor rights be protected. For further, see EU’s official website, “Generalized System of Preferences,” http://ec.europa.eu/trade/issues/global/gsp/pr211205_en.htm.

42 OECD, “Economic Impacts of the Phase-out in 2005 of Quantitative Restrictions under the Agreement on Textiles and Clothing,” 22 July 2009, p. 46; available online at www.oecd.org.

43 UNCTAD, “Training Module on Trade in Textiles and Clothing The Post-ATC Context,” p. 73.

44 OECD, “Economic Impacts of the Phase-out in 2005 of Quantitative Restrictions under the Agreement on Textiles and Clothing,” pp. 20-1, Figures 1 and 2.

45 See National Council of Textile Organizations’ website, www.ncto.org. See especially “United States Files Case against Illegal Chinese Textile Subsidies: NCTO-Spurred Complaint Broadened to Other Sectors,” 19 December 2008.

To conclude, it has not only been quotas that affected the international trade in textiles and clothing. Geography, logistics, lead time, lean retailing, quality and “cost” are all factors determining the competitive level of each country and resulting concentration in the markets. In these circumstances, market concentration has almost been inevitable simply because big producers are more able to capitalize on economies of scale and handle mass production at reasonable, if not at low, prices. It is exactly that point where “price” together with “labor” as a component affecting costs became an increasingly important component in shaping trade flows. The trend is further unemployment and informalization which can hardly be legitimized as market clearance or adjustment costs.

6. Case Studies

One of the important exporters in post-ATC era has been Bangladesh. The country represents a particular case because it faced quite a variety of problems ranging from nationalization dating back to 1970s to meeting international standards in developing an internationally acceptable testing laboratory.⁴⁶ Despite that, in 1990s, Bangladesh enjoyed an impressive performance based not only on low wages, initial FDI inflow and quantity-restricted markets⁴⁷ but also an outsourcing of production.⁴⁸ This was indeed a “negative preference system”: unlike usual preferential trade systems like the GSP scheme elaborated below, this system did not provide special market access conditions for certain countries but refrained from providing MFN conditions for certain others. In doing so, the system “help[ed] some developing country suppliers (such as Central American and sub-Saharan African countries) at the expense of others (many East and South Asian countries such as China and India).”⁴⁹ Still, as the expiry of the ATC was approaching, success was not considered to be a permanent character of Bangladeshi textiles and clothing sector. A World Bank study, for instance, predicted that Bangladesh would face problems in protecting its position and ensuring competitiveness. To

46 UNESCAP, “Unveiling Protectionism: Regional Responses to Remaining Barriers in the Textiles and Clothing Trade,” pp. 187-98.

47 Yongzheng Yang and Monthfort Mlachila, “The End of Textiles Quotas: A Case Study of the Impact on Bangladesh,” *Journal of Development Studies*, 43:4 (May 2007), p. 694.

48 World Bank, Report No. 39994-AFR, p. iii.

49 World Bank, Report No. 39994-AFR, p. iv.

overcome these problems, Bangladesh was advised to minimize vulnerability by diversifying export, reducing anti-export bias of Bangladeshi trade policy and removing infrastructural weaknesses, and to maximize competitiveness by reducing lead time, removing yarn-import ban from India by land and exploiting opportunities for preferential market access.⁵⁰ However, some others highlighted another scale of challenges like nonperforming loans reducing “capacity of banks to lend at reasonable interest rates” and prevalence of corruption revealed sometimes in “capricious bureaucratic controls with large discretion in [the implementation of regulations], especially licensing requirement, with complicated customs procedures.”⁵¹

Contrary to the forecasts, Bangladeshi suppliers sustained being an important player in textiles and clothing trade by capitalizing on the long-term relationships established over the years with the buyers that have “even invested in skill development, management practices and workplace conditions.”⁵² In addition, the government provided significant support to the sector and formed an interministerial task force, all to alleviate the negative effects of the phase-out.⁵³ Today, textiles and clothing contributes roughly 85% of the country’s export earnings, highest among all other countries.⁵⁴

In the case of Sri Lanka, a country which benefited from the practice of outsourcing throughout the quota era, we see a different story which evolved in close relation to the outside environment. Sri Lanka welcomed the trend of outsourcing with generous investment incentives coupled with skilled labor force and low cost of production. The problem related with the lack of backward linkages was solved by liberalization of the economy, and by removal of tariffs on certain items. Still, end of quota era was a challenge, hence the government and industry associations under the Joint Apparel

---

50 World Bank, Report No. 39964.

51 Yang and Mlachila, “The End of Textiles Quotas: A Case Study of the Impact on Bangladesh,” p. 687.

52 World Bank, Report No. 39964, p. 19.

53 UNESCAP, “Unveiling Protectionism: Regional Responses to Remaining Barriers in the Textiles and Clothing Trade,” p. 189 and 197. Also see pp. 196-7 for policies adopted by the Bangladeshi government, and pp. 197-8 for advices for the next decade.

54 Data compiled from World Trade Organization, *International Trade Statistics*, p. 109 and 115; UNESCAP, “Unveiling Protectionism: Regional Responses to Remaining Barriers in the Textiles and Clothing Trade,” p. 187; and OECD, “Economic Impacts of the Phase-out in 2005 of Quantitative Restrictions under the Agreement on Textiles and Clothing,” p. 7.

Association Forum formulated a five-year strategy targeting to double the industry turnover, cover entire supply chain, focus on value added items, develop a reputation, and consolidate and strengthen the industry. It is, of course, hard to deny that in addition to the strategy, the GSP and GSP+ regimes granting duty free-quota free access to the EU markets and safeguards of the US and EU on some Chinese textiles and clothing imports assisted to the development of the Sri Lankan industry, which, today covers 40% of manufactured output. It should also be noted that the industry places a special emphasis on positive role of marketing, product and process innovations for success in international markets.⁵⁵

Of course, removal of the quantitative restrictions regime was not all about success stories. There are examples of countries which face difficulties in terms of shrinking textiles and clothing sector, endemic unemployment of unskilled labor, difficulties in absorbing these jobless masses plus comparable advantages of some countries creating unbridgeable gaps in competition; all resulting in further difficulties in overcoming intrinsic problems like infrastructure, technology, energy and labor costs⁵⁶ as well as bureaucratic regulations. Interestingly, literature tends to bury the head into the sand and pay relatively less attention to the “gloomy” side of the removal of the quantitative restrictions, which unless addressed soon risks to result in irreversible damages.⁵⁷

The damages caused by sectoral restructuring affected developing countries at different scales. For some developing countries like Kazakhstan, for example, since the economy has another source like oil, demise of the textiles and clothing sector did not create a catastrophe.⁵⁸ But for others who lacked alternative sectors to pool the unemployed and unqualified labor, expiry of the ATC did matter. One such example is Nepal.

55 Osamu Onodera, “Trade and Innovation Project Case Study 3: The Ending of the Multi-fiber Agreement and Innovation in Sri Lankan Textile and Clothing Industry,” OECD Working Paper No. 75, 29 July 2008, TAD/TC/WP(2008)6/PART2/C/FINAL.

56 “Cost” here is taken not only as the unit price, but also of effective and efficient contribution of the “unit” into the production.

57 There is either a general ignorance towards those who experience difficulties in fitting the post-ATC era, or a brainstorming activity dedicated to devising a general, not tailor-made, scheme on what to do, like formulating a regional integration in Africa. See World Bank, Report No. 39994-AFR.

58 UNESCAP, “Unveiling Protectionism: Regional Responses to Remaining Barriers in the Textiles and Clothing Trade,” pp. 213-9.

As is the case for many other countries, the Nepalese economy benefited a lot from the contributions of the textiles and clothing sector. “With the introduction of MFA quotas, the industry boomed rapidly because of spillover business from neighboring countries; however it was also damaged unexpectedly by the elimination of the quota regime.”⁵⁹ According to a UNESCAP study, “compared to other LDC apparel exporting countries, Nepal is probably the only country to have experienced an immediate impact resulting from the ending of the quota system in the form of a severe drop in its exports to the United States.”⁶⁰ Additionally, there are problems related to logistics, supply efficiency, transaction costs and vertical integration, which further hampers the country’s capacity in effective international competition.⁶¹

The case with Turkey can be considered as “in between.” That is to say, though the sector faced stiff competition especially in post-2005 period, it did not face a total collapse. The trend since then has been focusing on more value-added, haut-couture products which required specialization and quality instead of race towards cheapest price. Recently, the sector even stepped on hi-tech production, including utilization of solar cells to charge mobile phones or even laptops.⁶²

For Turkey, the sector constitutes one of the largest industries in terms of employment and production with a share of 10% in GDP, 16.3% in manufacturing output. There are 36 811 firms operating in the sector employing an estimated number of 2 million people,⁶³ which makes the sector important for Turkey’s overall economy. While the share of the sector in exports displays a decreasing trend in recent years, it still has the largest share in Turkey’s total exports, tilting 5.5 % for textiles and 12.4% for clothing in 2008, down from 9.5 and 26.9% respectively in 2000.⁶⁴ Considering current global

---

59 Ibid, p. 232.

60 Ibid.

61 Ibid.

62 Radikal, “Tekstilciler Kurtulmak için Teknolojiye Sarıldı,” 01 April 2009.

63 Preceding data is from Ministry of Industry and Trade, *Tekstil, Hazır Giyim, Deri ve Deri Ürünleri Sektörlerine Yönelik Strateji Belgesi*, 2008.

64 ata from Undersecretariat for Foreign Trade; author’s calculations.

crisis, the economy's ability to contain adverse effects of the phase out will decrease further.⁶⁵

Needless to reiterate, it is quite difficult to provide alternative employment opportunities for those laid out of job from the sector which embraces unqualified labor force. Considering also that the sector plays a gender-specific role by employing women, increasing lay-offs risk to create a social problem. In case we turn the other side of the coin and assume that the firms find a way to bear increasing competition, that way would be reducing labor costs since raw materials' prices are defined by the international markets whilst labor costs are reflected by the contract between the employee and the employer. The concern here is that, as the race for lower-cost production gets tense, " 'race to bottom' will be accelerated as countries feel the increased need to promote themselves as supplying the cheapest, most flexible labor in workplaces regulated by the fewest by few social and environmental controls. Flexibilization in the garment [clothing] industry translates into informalization which means worse working conditions and fewer legal protections for workers."⁶⁶

7. Conclusion:

Textiles and clothing sector has always been an important actor in economic developments of many countries including but not limited to Japan, the UK and the US; and the sector still carries an important role in the economies of developing and least developed countries. Nonetheless, by looking at the trade patterns of past few years, one can observe a general trend in which some countries sweep majority of the market and others keep losing their market shares together with export revenues and domestic employment opportunities. This very trend indicates the need to analyze the sectoral restructuring following the phase-out of the quantitative restrictions.

In trying to assess the impact of the phase-out and of liberalization of trade in the sector, this paper first summarized the quota system which cumulated into the

65 According to the representatives of the textiles and clothing sector, between August 2008-March 2009, 15% of the sector's employees lost their job; and the ratio can climb up to 30% in case informal employment is accounted too. See Tanju Baykal, "Artık Suya Yazı Yazmaktan Vazgeçilsin," 05 July 2009, ABVizyonu.

66 CleanClothes.org, "The Phase-out of the Multifiber Arrangement," April 2004, p. 7.

Agreement of Textiles and Clothing (ATC). With the expiry of the ATC and of unilateral quotas imposed by the US and the EU, there surfaced the need to adapt to changing trade environment. Nonetheless, the new trade environment has not been shaped and reshaped solely by motto of laissez-faire; there also appeared new challenges like lead time and social compliance. In such an atmosphere, some countries achieved in staying afloat during this turmoil while others experienced severe dwindling in the textile and clothing sector.

In the cases examined, we see that the industry benefited from the quantitative restrictions regime, which served as an input from the outside environment. This input is interpreted and resulted differently in each country due mainly to the *sui generis* internal dynamics of each, the dynamics which helped to establish and sustain certain trade structures. Given the same input, the Bangladeshi domestic system produced an output which helped further improvement of the sector mainly by benefiting from established trade relations; the Sri Lankan output was innovation in the sector; the Turkish output was shrinking export markets with increasing unemployment while in Nepal the result of the experience with the removal of quantitative restrictions was close to the demise of the sector.

Henceforth, it is a reality that the phase out of quotas affected each producer and exporter country differently, and the trade environment following the phase-out of the ATC and elimination of quotas call for further study especially given the current global crisis which intrudes employment opportunities as well as national/international demand.

Türkiye’de ve Dünyada Mesleki Eğitimin Ekonomik Gelişmedeki Önemi

Dr. Necdet KENAR*

1. Giriş

2000 Lizbon Avrupa Konseyi, AB’nin 2010 yılı hedefini “dünyanın en rekabetçi ve en dinamik bilgiye dayalı ekonomisi ve toplumu” olarak belirlerken bu stratejik hedefe ulaşmada eğitim ve mesleki eğitimin hayati öneme sahip olduğunu ve “eğitime ve özellikle mesleki eğitime yapılan yatırımın getirisi en yüksek yatırım” olduğunu vurgulamıştı¹. Avrupa Komisyonu için 2002 yılında hazırlanan raporda beşeri sermaye yatırımının verimlilik üzerindeki artışı vurgulanarak, OECD ülkelerinde ilave bir yıllık okul eğitiminin ekonomik büyümeyi hemen %5, uzun vadede de %2,5 oranında artırdığı tahmin edilmiştir². İskoçya için yapılan bir çalışmada mesleki eğitime yapılan 1 poundluk yatırımın yıllık en az 3.2 poundluk geri dönüşü olduğu ölçülmüştür.

Eğitim yatırımları ile ekonomik büyüme arasındaki pozitif ilişkinin tespiti yeni değildir. Geçtiğimiz yüzyılda eğitim yatırımlarının yüksek ekonomik büyüme sağladığını gösteren birçok örnek vardır. Klasik örnek II. Dünya Savaşında fiziki sermayesini yitiren Almanya ve Japonya’nın beşeri sermayesi sayesinde kısa sürede dünyanın iki ve üçüncü büyük ekonomisi haline gelmesidir. Almanya’nın kalkınmasında eğitim sisteminin ve özellikle ikili (dual) mesleki eğitim sisteminin önemi herkes tarafından kabul edilir. 19. yüzyılda Japonya, Batı ülkeleri ile arasındaki açığı kapatmak için 1872 yılında “toplumda hiçbir cahil aile ve ailede hiçbir cahil kişi kalmayacak” sloganıyla eğitim reformunu başlattı. 1910 yılına geldiğinde Japonya’da okuma-yazma bilmeyen kalmamıştı. 1913 yılında ise Japonya İngiltere ve ABD’ye göre oldukça fakirdi ancak İngiltere’den daha fazla kitap, ABD’nin ise 2 katı fazla kitap yayınlamıştı³. İşte Japonya’nın II. Dünya

* MESS Eğitim Vakfı Genel Müdürü. TÜSİAD Mesleki Eğitim Çalışma Grubu Başkanı.

- 1 Lisbon European Council, Presidency Conclusions.
- 2 De la Fuente and Ciccone, “Human capital in a global and knowledge-based economy”, Final report for DG Employment and Social Affairs, EC, 2002.
- 3 Sen, Amartya, “To Build a Country, Build a Schoolhouse”, The New York Times, May, 27, 2002.

Savaşın fiziki tahribatına rağmen gösterdiği ekonomik mucize ve sosyal gelişmenin ardında yatan temel faktör 1872 tarihli eğitim reformudur. Benzer şekilde, Singapur, Güney Kore, Tayvan, Çin ve diğer Doğu Asya ülkelerinin son 40 yıldır gösterdiği ekonomik büyümenin gerisinde de bu ülkelerin eğitim yatırımları gelmektedir.

2. Mesleki Eğitimin Artan Önemi

Mesleki eğitim geçen yüzyıla göre 21. yy bilgi toplumunda daha da önemli hale gelmiştir. Mesleki eğitime artan talebin birçok nedeni olabilir ve başlıca nedenler olarak teknolojik gelişmeler, küreselleşme, demografik değişimi saymak mümkündür.

Eğitimin ve mesleki eğitimin daha da önemli hale gelmesinin temel nedeni, bilginin ve beşeri sermayenin üretim fonksiyonunda artan ağırlığıdır. Özellikle son 30 yıldır ivmesi artan bilimsel ve teknolojik gelişmeler; hemen her sektörde ürün çeşitlerini, üretim biçimlerini, işlerin yapılış şeklini ve çalışma usullerini değiştirmektedir. Gelir düzeyine bağlı ürün talebi değişmekte, lüks sanayi mallara ve hizmetlere doğru talep genişlemektedir. Bu da gerek sektörler arası ve gerekse alt sektörler itibariyle kaynakların yeniden dağılımını gerektirmektedir. Nitelikli işgücü gerektiren sermaye yoğun mal üretiminin payı, toplam üretim içinde artmaktadır. Yeni teknolojiler; yeni işler ve meslekler yaratmakta, geleneksel mesleklerin bazıları yok olmakta, bazılarının yapılış biçimi değişmektedir.

İşlerin yapılış biçiminde de değişim olmaktadır. Üretim sürecinde otomasyon, düşük vasıflı ve tekrara dayalı işleri azaltmış, yüksek becerili, analiz ve karar gerektiren işleri artmıştır. “Yalın üretim”, “hatasız üretim-altı sigma”, “kesintisiz üretim”, “Japonların KAİZEN sistemi”, “Toplam Kalite Yönetimi”, “zamana dayalı yönetim”, “iş süreçlerinin yeniden düzenlenmesi”; verimlilik ve kaliteyi artırabilmek için küresel rekabette öne çıkmıştır. Bu gelişmeler, işletmelerin becerili işgücü ihtiyacını artırmaktadır. Küresel rekabette becerili işgücü işletmelerin en önemli rekabet avantajı haline gelmiştir. Beceri açığı ya da beceri krizi hemen tüm ülkelerde işletmelerin şikâyetleri arasındadır. 2008 yılında 9 ülkeyi içeren araştırmada işverenlerin %54’ü becerili işgücü açığı yaşadıklarını belirtmişlerdir⁴. Beceriler sadece teknik konularla sınırlı değildir. Yeni üretim süreçlerinde iletişim, takım çalışması, problem çözme gibi beceriler de en az teknik be-

---

4 Skills Development: Attitudes & Perceptions, City & Guilds Centre for Skills Development, London 2008.

ceriler kadar önem kazanmaktadır. Tüm bunlar küresel rekabette yüksek düzey becerili işgücünün önemini artırmıştır. Michigan’da Mazda fabrikasında yönetimin işçilerden beklentisi, yüksek düzey işçisinin yetkinliğine iyi bir örnektir:

“Yeni işçilerimizden takım çalışması yeteneği, farklı işlerde rotasyon yeteneği, işlerinin-görevlerinin tüm üretim süreçleri içinde nasıl yer aldığını bilmelerini, üretimdeki problemleri anında görebilmelerini, problemi net olarak tespit etmelerini, diğerlerine açık şekilde anlatabilmelerini, çözüm ya da iyileştirme için öneri geliştirmelerini, otomobil montajında yol haritası için kullanılmak üzere ayrıntılı iş kartlarını ve notlarını yazmalarını istiyoruz.” (Vobejda, 1987).

Artan küresel ticaret ve küresel out-sourcing de beceri ve meslek ihtiyaçlarını etkilemektedir. Hizmet sektörü tüm ülkelerde büyümekte ve nitelikli işgücü talebini artırmaktadır. Çağrı merkezleri, yazılım hizmetleri, muhasebe hizmetleri, lojistik, perakende ve turizm sektöründe meslekli işgücüne ihtiyaç artmaktadır.

Demografik değişim, mesleki eğitim talebini etkileyen bir diğer önemli faktördür. Gelişmiş ülkeler “yaşlılık krizi” olarak tanımlanan nüfusun yaşlanması ve gittikçe azalması sürecini yaşamaktadır. Mevcut becerili işgücünün emekli olması, doğum oranlarının ve genç nüfusun azalması, özellikle gelişmiş ülkelerde meslekli ve becerili işgücü açığına neden olmaktadır. Nüfusun yaşlanması emeklilik yaşının yükselmesine ve daha uzun süreli çalışmaya neden olmaktadır. Değişen teknoloji ve çalışma sürelerinin uzaması, işgücünün hayat boyu eğitiminin önemini artırmaktadır. Keza nüfusun yaşlanmakta oluşu, sağlık ve yaşlı bakımı sektöründe meslekli işgücüne talebi artırmaktadır.

Tabii ki günlük hayatımızı sürdürebilmemiz için gerekli olan altyapı ve bakım-onarım hizmetlerinin gerektirdiği elektrikçi, su tesisatçısı, inşaat ustası gibi klasik mesleklerdeki nitelikli işgücüne her zaman ihtiyaç olacaktır. Yaşadığımız ortamların ve şehirlerimizin düzenli işlenmesi ve değerli olması bu tür meslekli işgücüne bağlıdır.

Tüm bu gelişmeler meslekli işgücüne talebi ve mesleki eğitimin önemini artırmaktadır. Mesleki yeterliğin akademik yeterlik kadar önemli olacağı tahmin edilmektedir. Ülkeler küresel rekabette öne çıkabilmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için işgücüne işgücü piyasasının talep ettiği mesleki eğitimi, doğru zamanda ve doğru yöntemle vermenin arayışı içindedir.

3. Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemleri

Mesleki ve teknik eğitim; iş piyasasında insanlara belirli bir işi yapmak veya bir mesleği yerine getirmek için gerekli olan bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmayı amaçlar. Mesleki ve teknik eğitim bireyler, işletmeler ve toplumlar açısından çok yönlü işleve sahiptir. Birey açısından mesleki eğitim; teorik eğitim ile işyeri ortamı arasında köprü kurarak bireyi işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda donatır, istihdam edilebilirliğini sağlar ve çalışma hayatına hazırlar. Çalışma hayatının ötesinde hayatın diğer yönlerinde de bireylerin gelişimini ve sosyal hayatta aktif vatandaşlık becerilerini destekler. İşletmeler açısından mesleki ve teknik eğitim; işletmelerin verimliliğini, performansını, rekabet yeteneğini, araştırma ve inovasyon kapasitesini güçlendirir. Toplum açısından mesleki ve teknik eğitim, ekonomik gelişme, refah, fakirliği önleme ve sosyal uyum ve sosyal içermeyi güçlendirir. Yaşadığımız ortamların ve şehirlerimizin düzenli işlenmesi ve değerli olmasına katkıda bulunarak yaşam kalitesini artırır. Ayrıca, mesleki ve teknik eğitim, toplumların istihdam ve sosyal politikalarının merkezinde yer alır ve yaşam boyu öğrenme stratejilerinin anahtar unsurudur.

Mesleki ve teknik eğitim, farklı biçimlerde sunulabilir ve orta öğretimden yüksek öğretime kadar değişik aşamalarda yer alır. Mesleki eğitimin ülkeler arası farklı biçimlerde oluşması ülkelerin tarihsel gelişim süreci ve sanayi devrim sürecinden kaynaklanmaktadır. Bu farklılık aynı zamanda ülkelerin endüstriyel ilişkileri ve iş kanunundaki öncelikleri ile de ilgilidir.

Genel olarak ülkelerde 3 farklı mesleki eğitim sistemini görmek mümkün-dür:⁵

(i) Temel ilk eğitimden sonra gençlerin akademik eğitime veya mesleki eğitime yönlendirildiği başta Almanya olmak üzere Avusturya ve İsviçre’nin örnek olarak verilebileceği dual mesleki eğitim sistemi. Bu sistemde mesleki eğitim genel eğitimden tamamen farklıdır. İşletmeler öğrenme sürecinde çok önemli rol oynar. İşveren, sendikalar ve bölgesel yönetimler meslek seçimi, eğitim müfredatı ve mevzuatın düzenlenmesinde etkindir ve süreçler oldukça katıdır. Eğitimin finansmanı işletmeler ve devlet tarafından sağlanır.

---

5 Learning from Diversity: EU Developments in VET and Partner Countries, Jean-Raymond Masson and Vincent McBride, ETF, April 2006

(ii) Zorunlu ortak eğitimin, temel eğitim ve orta öğretimin ilk basamağını oluşturduğu ve mesleki ve akademik eğitim yönlendirmesinin orta öğretimin ikinci basamağında (lise) başladığı Fransa, İtalya, İsveç ve Finlandiya da uygulanan sistem. Mesleki eğitim arz ve talebinin devlet tarafından belirlendiği ve finanse edildiği, sosyal tarafların ancak teknik konularda ve danışma amaçlı etkin olduğu ve devlet mesleki okullarında eğitimin sağlandığı sistemdir.

(iii) İlk ve orta öğretimin herkes için ortak uygulandığı, mesleki eğitimin orta öğretimden sonra yüksek öğretimde (community college-meslek yüksek okulu) başladığı İngiltere ve ABD gibi ülkelerde uygulanan sistem. Bu sistem daha çok piyasa modeli olarak tanımlanır. Eğitim arz ve talebi işgücü piyasası tarafından belirlenir. Yeterlikler işgücü piyasası uygulamalarına bağlıdır. Eğitim metodu, içerik, müfredat piyasa tarafından belirlenir; standardizasyon daha azdır. Eğitimin finansmanı genel olarak bireyler ve işletmeler tarafından karşılanır. Devlet ve sosyal taraf ortaklığı etkin değildir.

Mesleki eğitim sisteminde; yukarıda sınıflandırılan genel yapılanmaya rağmen hemen her ülke diğer sistemleri de kendi sistemine dâhil ederek karma sistemler geliştirme sürecindedir. Örneğin, Fransa çıraklık sistemini geliştirme, İngiltere orta öğretimde mesleki eğitime yönlendirme, Almanya dual sistemin yanı sıra okula dayalı mesleki eğitime önem verme eğilimindedir. Ülkelerin farklı mesleki eğitim sistemleri arayışının temel nedeni mesleki eğitimin öneminin artması ve mevcut sistemlerin hızla değişen işgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmasıdır.

4. Türk Mesleki Eğitim Sistemi

Türk meslek eğitim sistemi, genel olarak mesleki eğitimin orta öğretimin ikinci basamağı olan meslek liselerinde verildiği, mesleki eğitim arz ve talebinin devletçe belirlendiği bir sistem görünümündedir. Ancak çıraklık ve meslek yüksek okullarının da mesleki eğitimde etkin olduğu düşünüldüğünde Türkiye’de karma sistemin olduğunu söylemek doğru bir tanımlama olacaktır. Kısaca mesleki eğitim sisteminin ana hatları aşağıdaki gibidir.

Türk eğitim sistemi 8 yıllık zorunlu ilköğretim eğitimi ile başlar⁶. İlköğretimden sonra üç seçenek söz konusudur Genel orta öğretim, mesleki-teknik eğitim ve yaygın

6 Daha önce okul öncesi eğitim de vardır, ancak bu eğitim zorunlu değildir ve yaygınlaşmamıştır.

eğitim. Orta öğretimi yüksek eğitim izler: 2 yıllık meslek yüksek okulları ve/veya 4 yıllık üniversite eğitimi. Lisans eğitimi sonrasında mastır ve/veya doktora programlarından oluşan lisansüstü eğitim gelmektedir.

Tablo 1: Okul ve öğrenci sayıları 2008-2009

Eğitim kademesi	Okul/ Birim	Toplam öğrenci	Kız	Erkek	Kız öğrenci %
Okul öncesi eğitim	23.563	804.765	383.732	421.033	47,7
İlköğretim	33.769	10.709.920	5.156.049	5.553.871	48,1
Ortaöğretim	8675	3.837.164	1.757.223	2.079.941	45,8
Genel orta öğretim	4.053	2.271.900	1.085.656	1.186.244	47,8
Mesleki ve Teknik Lise	4.622	1.565.264	671.567	893.697	42,9
Yükseköğretim	1.339	2.934.281	1.274.618	1.649.663	43,4
Ön Lisans- MYO	580	879.275	393.069	486.199	44,7
Çıracılık eğitimi	¹ *307	^{**} 187.743	35.531	152.212	18,9

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri 2008-2009, ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri 2008-2009.

*Mesleki Eğitim Merkezleri; **Aday çırak 1.651, çırak 133.215, kalfa 52.877.

Yüksek öğretim hariç tutulduğunda ülkemizde meslek eğitimi örgün mesleki ve teknik eğitim, çıracılık eğitimi ve yaygın eğitim yoluyla verilmektedir. İlköğretimden sonra örgün mesleki ve teknik eğitime geçiş meslek liseleri ile olmaktadır.

Mesleki ve teknik eğitim, 2005-2006 öğretim yılından itibaren 4 yıla çıkarılarak, modüler sisteme geçilmiştir. Meslek ve teknik liseleri uyguladıkları programlara göre farklı adlarla tanımlanmaktadır. Endüstri meslek liseleri sanayi üretimine, ticaret meslek liseleri ticaret ve hizmet sektörüne, sağlık meslek liseleri sağlık sektörüne, tarım meslek liseleri tarım sektörüne yönelik meslek eğitim programları uygulamaktadır. Kız meslek liseleri hizmet sektörüne yönelik programlara ağırlık vermektedir. İmam Hatip Liseleri ise din eğitimine yönelik programlar uygulamaktadır.

Mesleki ve teknik liselerin hemen tamamı Milli Eğitim Bakanlığına bağlıdır. Toplam 4.622 mesleki ve teknik lisenin içinde 4.578 okul MEB’e; 17 okul diğer bakanlık ve kuruluşlara; 27 okul özel sektöre aittir.

Meslek yüksek okulları (MYO), Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) koordinasyonunda üniversitelere bağlı faaliyette bulunan ve 2 yıllık ön lisans eğitimi veren eğitim kurumlarıdır. Toplam 641 MYO içinde faal olanların sayısı 580'dir. 60'ın üzerinde MYO ise yasal olarak, -kâğıt üzerinde- var ancak fiili kuruluşunu gerçekleştirememiştir. 2001 yılında yapılan bir düzenleme ile meslek lisesi mezunlarına sınavsız meslek yüksek okullarına geçiş hakkı tanınmıştır.

Örgün mesleki ve teknik eğitim dışında meslek öğrenmenin en önemli yolu, yaygın eğitim içinde yer alan çıraklıktır. Çıraklık eğitimi, zorunlu temel eğitimini tamamlayıp bir işyerinde meslek öğrenmek amacıyla çalışan gençlerin teorik ve pratik eğitimini kapsayan eğitim türüdür. Başlamak için 14 yaşının tamamlanması gerekir. Zorunlu eğitimi bitiren ancak 14 yaşın altında olanlar çırak adayı statüsüyle çıraklık eğitimine başlarlar.

Çıraklık eğitiminde 4 aşama vardır: Çırak adaylığı, çıraklık, kalfalık ve ustalık. Çıraklık süresi mesleğin özelliğine göre 2 ile 4 yıl arasında değişir ve devamlıdır. Çıraklar, haftada bir gün MEB'e bağlı mesleki eğitim merkezlerinde veya MEB'ce uygun bulunan işyerlerinin eğitim biriminde teorik eğitim, haftanın kalan günlerinde işyerinde pratik eğitim alırlar. 2001 yılında yapılan bir düzenleme ile lise ve daha üst düzeyde genel eğitim almış olanlara da çıraklık eğitimi yolu açılmıştır.

Çıraklık eğitimini tamamlayanlar kalfalık sınavına girebilirler. Teorik ve pratik sınavda başarılı olanlara kalfalık belgesi verilir. Kalfalık eğitimi ustalık düzeyine ulaşmak için verilir. Üç yıllık programa dayanan kalfalık eğitimi mesleki eğitim merkezlerinde verilir. Bu süre içinde kalfalar işyerlerinde çalışmaya devam ederler. Bu eğitimi tamamlayan kalfalar, kalfalık belgesi aldıktan sonra en az beş yıl süre ile mesleklerinde çalıştıklarını belgelendirerek ustalık sınavına girebilirler. Ayrıca, meslek lisesini bitirenler de ustalık sınavına girebilir. Teknik lise mezunları ise sınava girmeksizin ustalık belgesine sahip olurlar.

Çıraklık eğitimi ağırlıklı olarak küçük ölçekli esnaf ve sanatkâr işletmelerinde uygulanmaktadır. Çıraklık eğitimini tamamlayanların istihdama geçişleri meslek lisesi mezunlarına göre daha kolay ve istihdam oranları daha yüksektir.

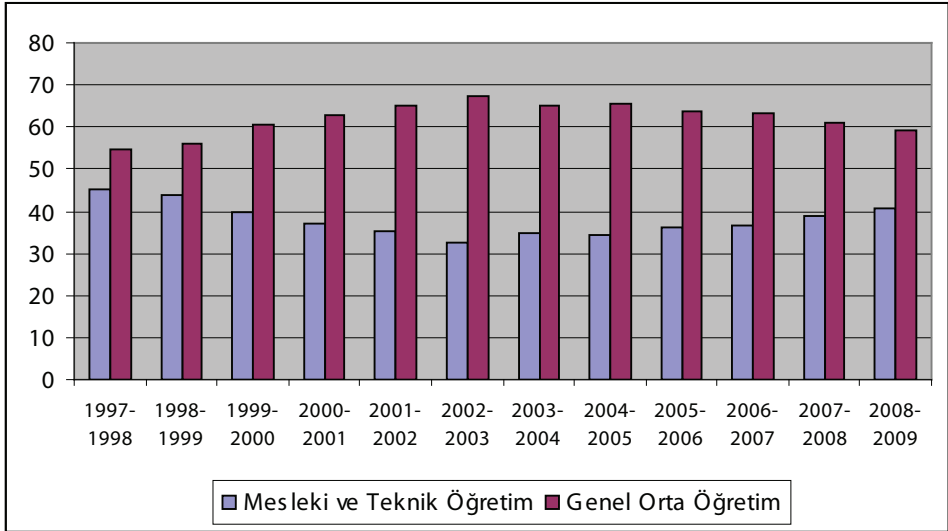
1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda yaygın eğitim; bireylerin yaşamlarının tümünde ihtiyaç duyacakları her türlü eğitim ve öğretimi kapsayacak biçimde tanım-

lanmıştır. Hedef grubu örgün mesleki ve teknik eğitimi tamamlamamış kişiler oluşturur. Resmi-özel kuruluşlar da MEB koordinasyonunda yaygın eğitim verebilir. Kamuda yaygın eğitimi en yoğun uygulayan kuruluşlar MEB ve İŞKUR’dur. Ayrıca, yaygın eğitim ve öğretim konusunda, sendikalara ve sivil toplum kuruluşlarına bağlı vakıflarda eğitim yapmaktadır. Örnek olarak MESS Eğitim Vakfı bunlardan biridir.

5. Türk Mesleki Eğitim Sisteminin Kısaca Değerlendirilmesi

Mesleki eğitim sistemi, mesleki eğitimi yaygınlaştırmada amacına ulaşamamıştır. 1973–77 dönemini kapsayan III. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 22 yıllık bir perspektifle 1995 yılında ortaöğretimdeki öğrencilerin %65’inin mesleki ve teknik eğitimde, %35’inin ise genel eğitimde olmasını hedeflemiştir. 1995 yılına gelindiğinde ortaöğretimde gerçekleşme oranları, mesleki ve teknik eğitimde %42,3; genel orta öğretimde %57,7 olarak gerçekleşmiştir. 1990’lı yılların sonundan itibaren mesleki ve teknik eğitimde okullaşma oranı sürekli düşüş göstererek 2002–03 öğretim yılında %32,6’ya gerilemiştir (Şekil:1).

Şekil 1. Orta öğretim içinde genel ve mesleki-teknik eğitim oranları (%)

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri 2008–2009,

Düşüş eğilimi 2003 yılında durmuş ve bu tarihten itibaren meslek liseleri öğrenci sayısı artarak orta öğretim içinde mesleki eğitim oranı 2008–2009 öğretim yılında %40,8'a yükselmiştir. Son 6 yıllık değişim olumlu ve arzulan bir gelişme, ancak Hükümetin 2011–2012 için %50 olarak belirlediği hedefin hala çok gerisindedir. Mesleki eğitim sisteminin sorunları ve/veya sisteme yönelik başlıca eleştiriler özetle aşağıdaki gibidir.

(i) Mesleki eğitimin en önemli sorunu, statü ve itibar sorunudur. Daha çok ailelerce algılanan statü ve itibar sorunu esas itibarıyla küresel bir sorundur. Dünyanın hemen her toplumunda aileler çocuklarının marangoz, aşçı, elektrikçi vb. olması yerine doktor, avukat, mühendis vb. olmasını istemektedir. Genel olarak tüm ülkelerde akademik bilgi ve eğitim, mesleki ve teknik eğitimden daha çok itibar görmektedir. Ancak bu itibar sorunu ülkemizde daha yoğun yaşanmaktadır. Aileler ve öğrenciler meslek okullarını en son tercih olarak değerlendirmekte. Meslek sahibi olmak, kariyer geliştirmek ve başarılı olmak için üniversiteler tek adres olarak görülmekte; bu da üniversitelere talebi artırmaktadır.

(ii) Mesleki eğitim sistemine yönelik yapılan en önemli eleştiri ise, bu eğitim sisteminde yaşanan kalite ve etkililikle ilgili sorunlardır. Mesleki eğitim mezunlarının niteliğinden iş dünyası memnun değildir. Mesleki eğitim, günümüz üretim teknolojilerinin ihtiyacı olan nitelikli işgücünü yetiştirememektedir. Mesleki ve teknik eğitim mezunları, istihdam öncesi işletmelerde yeniden eğitilmek durumundadır. Mesleki eğitim sırasında verilen teorik eğitim yetersizdir. Mesleki eğitim sırasında yeterli uygulamalı eğitim yapılamamaktadır. Mesleki eğitimdeki kalite ve verimlilik sorununun farklı nedenleri vardır. Bunların başlıcaları, bu okullara gelen öğrenci kalitesinin düşüklüğü, eğitim sistemi ve müfredatın geri kalmışlığı, okulların teknik donanım, ekipman ve araçların eskiliği ve yetersizliği, öğretmen kadrosunun yetersiz olması ve yeterli rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verilmeyişidir.

(iii) Mesleki eğitim ile işgücü piyasası arasındaki ilişki zayıftır. Eğitim sisteminin yetiştirdiği becerili ve meslekli işgücü arzı ile işgücü piyasasının talep ettiği beceriler ve meslekli işgücü arasında uyumsuzluk vardır. Sistem işgücü piyasasının bugün ve gelecekte talep edeceği becerileri belirleme ve tahminde ve buna göre arzı dengelemede yetersizdir. Halen yoğun işsizliğin yaşandığı mesleklerde, yeni mezunlar yetiştirilmektedir. Değişen işgücü piyasasının talep ettiği yeni beceriler kazandırılmamaktadır.

(iv) İşverenlerin mesleki ve teknik eğitime ilgileri yeterli değildir. İşletmeler ile mesleki ve teknik okullar arasında iletişim ve işbirliği eksiktir. Öğrenciler işletmelerde yeterli uygulama ve staj imkânı bulamamaktadır. İşletmelerde, stajyerlere önem verilmemektedir.

Yukarıda mesleki ve teknik orta öğretim (mesleki ve teknik liseler) için getirilen eleştirilerin hemen aynısı mesleki ve teknik yüksek öğretim (meslek yüksek okulları-MYO) için de yapılmaktadır. Bu okullarda eğitim kalitesi ve öğrenci başarı düzeyi oldukça düşüktür. Kabaca MYO’lara kayıtlı öğrencilerin üçte biri mezun olurken, yarısının başarısızlık nedeniyle okulla ilişkisi kesiliyor, beşte biri ise kendi isteğiyle okulu bırakıyor. MYO’lara gelen öğrencilerin temel bilgi seviyesinin düşüklüğü, MYO’ların yerleşim yeri, alt yapı ve kaynak sorunu, teknolojik araç gereç ve donanım eksikliği, laboratuvar eksikliği, öğretim elemanlarının -sayısal ve pedagojik- yetersizliği kalite ile ilgili eleştirilerdir.

6. Mesleki Eğitimde Reform Çalışmaları

Yapılan eleştiriler karşısında Milli Eğitim Bakanlığı, mesleki eğitime yönelik reform çalışmalarını başlatmıştır. Reform çalışmalarına Avrupa Birliği, finansmanını sağladığı “Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Geliştirilmesi Projesi” (MEGEP) ve “Türkiye’deki Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi” (MTEM) ile destek olmuştur. 2002’de başlayan ve 5 yıl süren MEGEP’in genel hedefi, mesleki eğitim ve öğretim sisteminin ülkenin sosyo-ekonomik ihtiyaçlarına ve hayat boyu öğrenme ilkelerine göre modernizasyonu ve uyarlanması sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla Türk Hükümetine yardımcı olmaktır. Temmuz 2003’te başlayan ve 2007’de tamamlanan MTEM ile mesleki ve teknik öğretmenlerin niteliklerinin artırılmasına yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler geliştirilmiştir. Mesleki ve teknik öğretmen yetiştirilmesi sisteminde insan kaynaklarının geliştirilmesi için kapsamlı orta vadeli strateji oluşturulması, bu projesi kapsamında yapılan faaliyetlerdir.

MEGEP projesi ile getirilen yeni düzenleme ile meslek liseleri 2005–2006 öğretim yılında 4 yıla çıkarılmış ve modüler sisteme geçilmiştir. Genel liseler ile mesleki ve teknik liselerin birinci sınıfı ortak hale getirilmiş ve bu sınıf “yönlendirme sınıfı” olarak yapılandırılmıştır. Yeni uygulamada öğrenciler, yönlendirme sınıfını tamamladıktan sonra devam edecekleri okul türleri (meslek lisesi türleri ya da genel lise) ile bölümlerini/alanlarını seçebilmektedir. 10. sınıfla birlikte meslek ve teknik liseye devam edecek

öğrenciler alan seçimi yapmak durumundadır. 11. sınıfta ise öğrenciler mesleki eğitim gördükleri alanda dal seçimi yapmaktadırlar. 10. sınıftan itibaren her yıl için bir sertifika 12. sınıfı yani okulu bitiren mezunlara da diploma verilmektedir. Ayrıca MEGEP kapsamında meslek dallarında öğrencilerin sertifikalara yönelik modüler eğitim programları ve ders notları hazırlanmıştır.

Ayrıca meslek liselerinin bilgisayar, araç, gereç ve teknik donanımlarının geliştirilmesine yönelik olumlu gelişmeler yaşanmaktadır. Okullardaki bilgisayar sayısı son 5 yılda 34.297'den 94.906'ya yükselmiş olup, bilgisayar sayısında %177'lik bir artış meydana gelmiştir. Bunun sonucunda 2002–2003 öğretim yılında 23 öğrenciye bir bilgisayar düşmekte iken, 2006–2007 öğretim yılında 11 öğrenciye bir bilgisayar düşmektedir. Genel bütçe, özel sektör ve uluslararası fon kaynaklarından yararlanılarak, mesleki ve teknik okul/kurumlarında, ders araç gereci ve bilişim teknolojileri bakımından iyileştirmeler sağlanmıştır¹⁷. Tüm bu gelişmeler meslek liselerinin kalitesini olumlu etkilemiş ve mesleki liselerine ilginin tekrar canlanmasına katkı sağlamıştır.

Son olarak YÖK meslek lisesi mezunlarına üniversite giriş sınavında uygulanan katsayı sistemi konusunda geçtiğimiz ay bir düzenleme yaparak, mezunların genel lise mezunları ile eşit katsayıya tabi olmalarını sağlamıştır. Bu düzenlemenin meslek liselerine olan talebi artırması beklenmektedir⁸.

7. AB Mesleki Eğitim Politikası: Kopenhag Süreci

Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve yaşlılık krizi; işgücü piyasaları üzerindeki baskıyı artırarak; mali yapıyı ve sosyal uyumu bozmakta; bu da ülkeleri eğitim ve mesleki eğitim sistemlerinde reform yapmaya zorlamaktadır. AB mesleki eğitim konusunda üye ülkelerin reform süreçlerini desteklemektedir. AB'nin mesleki eğitim politikasının yasal dayanağı AB Antlaşmasında(Treaty) yer almaktadır. Antlaşmanın 150. maddesi “Birliğin Üye Ülkelerin faaliyetlerini destekleyecek ve tamamlayacak mesleki eğitim politikası uygulayacağını...” belirtmektedir. Lizbon süreci ile birlikte AB, 2001 yılında

- 7 Yüksel, Yücel, “Mesleki ve Teknik Eğitimde Değişim ve Dönüşüm”, TÜSİAD’da 18.04.2009 tarihinde yapılan sunum.
- 8 1999 yılında üniversiteye giriş sınavı çift aşamadan tek sınava indirilmiş, Ağırlıklı Orta Öğretim Başarı Puanı sistemine geçilmişti. Bu sistem çok kabaca üniversiteye girişte meslek lisesi mezunlarına genel lise mezunlarına göre daha düşük katsayı uygulayan ve bu nedenle meslek lisesi mezunlarının üniversiteye giriş şansını azaltan bir sistemdi.

eğitim kalitesini yükseltmek ve AB düzeyinde bir politika çatısı belirlemek için “Eğitim ve Mesleki Eğitim 2010” çalışma programını oluşturmuştur. Mesleki eğitim sistemi bu programın bir parçasıdır ve bu program mesleki eğitim sistemlerinin güçlendirilmesi için Leonardo da Vinci programı tarafından desteklenmektedir.

AB, 2002 Kasım’ında Kopenhag’da bir deklarasyon yayınlarak üye ve aday ülkeler arasında mesleki eğitim alanında işbirliğini güçlendirmek için bir süreç başlattı. Kopenhag Süreci olarak anılan bu sürecin amacı; Lizbon hedefi olan AB’yi dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi toplumu olma hedefine yönelik yüksek becerili işgücü yetiştirilmesi için mesleki eğitim sisteminin güçlendirilmesidir. Türkiye aday ülke olarak bu sürece dâhildir. Kopenhag Süreci, yaşam boyu öğrenme politikalarının geliştirilmesini, mesleki eğitim sisteminin kalitesinin iyileştirilmesini ve cazip hale getirilmesini ve konunun tarafları arasında işbirliğinin güçlendirilmesini hedeflemektedir. Kopenhag süreci 2004 yılında Maastricht, 2006 yılında Helsinki ve 2008 yılında Bordo toplantıları ile gözden geçirildi, eğitim alanında yeni öncelikler ve stratejiler belirlendi. Kopenhag sürecinde başlıca aşağıdaki çalışmalar gerçekleştirildi:

- Yeterliliklerin ve becerilerin şeffaf ve ortak tanınması için tek bir yapı (Europass) oluşturuldu;
- Yaygın (non-formal) ve alaylı (informal) öğrenmenin tanımlanması değerlendirilmesine yönelik ortak Avrupa prensipleri geliştirildi;
- Avrupa Yeterlilikler Çatısı (EQF) önerisi geliştirildi;
- Mesleki eğitimdeki kalite güvencesi işbirliği için Avrupa Kalite Garanti Referans Çatısı (EQARF) önerisi geliştirildi;
- Mesleki eğitimde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECVET) önerisi geliştirildi (bu sistem kişilerin yaygın ya da alaylı olarak öğrendikleri beceri ve yetenekler için kredi puanları oluşturulmasıdır).

Kopenhag Süreci kapsamında belirlenen ortak prensipler ve tavsiyeler üye ülkeler için bir yükümlülük getirmemektedir. Ancak Süreç, üye ve aday ülkeler arasında mesleki eğitim alanında ortak güvenin geliştirilmesi ve reformların teşvikine katkıda bulu-

nacaktır. Üye ülkeler Kopenhag Sürecini ve kendi farklı geleneksel yapılarını, hedeflerini dikkate alarak, mesleki eğitim sistemi reformlarını oluşturacaklardır. Ayrıca, Birlik içinde işgücünün serbestçe dolaşımının önünde en büyük engellerden biri, yeterliklerin ve becerilerin ortak kriterler çerçevesinde belirlenmemesidir. Europass, yeterliklerin ve becerilerin üye ülkelerde ortak tanımlanması konusunda bir yapıyı öngörmektedir. Böylelikle işgücü hareketliliğinin artması ve Avrupa İşgücü Piyasasının gelişimi sağlanacaktır. Avrupa Sosyal Fonu ve Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Kopenhag Süreci çerçevesinde mesleki eğitim sistemlerinin gelişimini desteklemek için üye ülkelere parasal imkân sunmaktadır. Bilindiği üzere Aday ülkeler yapısal fonlardan yararlanamamaktadır. Ancak aday ülkeler de mesleki eğitim reformu için katılım öncesi fonlardan yararlanabilecektir. Yine Leonardo da Vinci programı mesleki eğitim amaçlı kullanılmaktadır⁹.

---

9 Daha fazla bilgi için http://europa.eu.int/comm/education/news/ip/docs/maastricht_com_en.pdf.

“E-Devlet Portal”lerine Genel Bir Bakış¹

Kemal ATMACA*

Özet

Bu çalışmada; elektronik devlet(e-devlet) uygulamalarının geçirdiği evrimsel süreçteki(tekamül) “portal” ya da “kapı”(gateway) aşamasından genel olarak söz edilecektir. Daha sonra Türkiye’nin resmi web portalı olan “e-devlet kapısı” incelenecektir. Bu bağlamda e-devletin standardizasyonu konusuna kısaca değinilecektir. Son olarak, e-devlet web portallarinin karşılaştırılmasına matuf olarak, dünyadan gelişmiş iki örneğin(ABD ve İngiltere) yanı sıra, Avrupa’dan, gelişmiş dört örnek(İspanya, İtalya, Fransa, Almanya) üzerinde durulacaktır.

I-GİRİŞ

Son yıllarda, gelişen teknolojiye paralel olarak, bilgi teknolojilerinin kullanımında gözlenen artış, beraberinde yeni kavramları da gündemimize getirmiştir ki; bunlardan en yaygın olanı İnternet’tir.

Kamusal bilgi ve hizmetlerin İnternet aracılığı ile sunumu karmaşık bir konudur ve detaylı hazırlıklar gerektirmektedir(Yıldız, 2003).

İnternet’in bu kadar yoğun kullanımı sonucunda ise, bazı yeniliklerle(innovation) karşı karşıyayız. Üzerinde durulması gereken bir diğer husus da; yurttaşların yaşamlarını kolaylaştırmak üzere altyapısı kurulan teknoloji sistemlerinin aynı zamanda bu yenilik ve değişimleri de sürüklediğidir. Öyle ki; teknolojik değişimin iyi yönetilememesi durumunda, istenen mali tasarruf ve verimlilik artışlarının sağlanamadığı gerçeği, gayet açık bir noktadır(Öktem, 2004: 155).

İşte bu çalışmada, söz konusu yeniliklerin başlıca unusrusu olan “e-devlet portalleri” incelenecektir.

* Dışişleri Bakanlığı İç Denetçisi.

1 A REVIEW OF THE “E-GOVERNMENT PORTAL”S.

Türkiye, İnternet ile 1993 yılında tanışmış olmasına rağmen (Çağiltay, 1997, Aktaran: Nohutçu ve Demirel, 2005), zaman bilimsel olarak bakıldığında e-devlete ilişkin çalışmaların 1998 yılında başladığı söylenebilir. Kamu kesiminin bilgisayarlarla tanışması ilk olarak maaş bordroları ile gerçekleşmiş, daha sonra bu uygulamayı personel bilgi sistemleri izlemiştir(Nohutçu ve Demirel, 2005).

E-devlet uygulamalarında genellikle ulaşılmak istenen hedeflerden biri, vatandaşların, işlemlerini bütünlük(entegre) olarak yapabilecekleri bir portal ya da kapı(gateway) aşamasına ulaşabilmektir(West, 2005).

E-devlet portalı ya da Kapısı(gateway); devlet hizmetlerinin, kullanıcı ihtiyaçları gözetilerek, elektronik ortamda, kesintisiz ve güvenli bir şekilde, ortak bir nokta üzerinden vatandaşa ulaştırılması amacıyla hazırlanmakta olan bir yapıdır. E-Devlet Kapısı'nın faaliyete geçmesiyle birlikte, TC kimlik numaraları kullanılarak elektronik devlet hizmetlerine tek bir merkezden erişilebilecektir. İnternet, mobil teknolojileri veya çağrı merkezi aracılığı ile vatandaşların kamu hizmetlerine 7 gün 24 saat güvenli bir şekilde ulaşabilmesi sağlanacaktır. Türkiye genelinde elektronik devlet hizmetlerine geçişte gerekli bilişim altyapısının kurulması, devlet hizmetlerinde bilgi, iletişim ve kalite standartlarının belirlenmesi görevleri Türksat A.Ş.'ye verilmiştir. Türksat'ın görevi, kamu kurum ve kuruluşlarına bilgi sistemlerinin kurulumunda ve yenileştirilmesinde gerekli altyapıyı sağlamak, Türkiye'de kamu hizmetlerinin, vatandaşlara tek bir kapıdan(gateway/portal) sunulması için gerekli zemini hazırlamak yanında, dönüşümün ana mimarisi olan Bilgi Toplumu Stratejisi'nde (www.bilgitoplumu.gov.tr, Mayıs 2009) kamu kurumlarında yaşanacak dönüşümün ihtiyaç duyduğu altyapıyı kurmaktır. Avrupa Birliği'nin Bilgi Toplumu Süreci kapsamında geliştirilmiş e-Devlet standartlarına uygun, emsallerinden hem teknoloji hem de kalite olarak daha gelişmiş bir e-Devlet mimarisinin oluşturulması ve vatandaşlara aksamadan hizmet sunulması için gerekli tüm iletişim kanallarının kurulması hedeflenmektedir. (www.turksat.com.tr, Mayıs 2009).

E-devlet kapılarının incelenip karşılaştırılması kimi güçlükler içerebilmektedir. Karşılaştırmalı yöntem, karşılaştırılan alanların özgün yönleri nedeniyle dikkatlice kullanılması gereken bir olgudur. Karşılaştırılan şeylerin yalnızca biçim açısından değil, aynı zamanda içerik açısından da irdelenmesi gerekliliği vardır(Güler ve diğerleri, 2009: 25).

II. “E-DEVLET KAPISI” (E-GOVERNMENT GATEWAY)

Birçok kamu kurumunun değişik alanlarda sunduğu e-hizmetler bulunmaktadır. Ancak, yurttaşlar bazen bunlardan kimilerinin farkında olamamakta, bu ise söz konusu hizmetlerin yaygın şekilde kullanımını engellemektedir. Bu durum elektronik hizmetlere erişimi kolaylaştıracak yeni bir yapı gereksinimi doğurmuş ve sonuçta şu an dünyanın birçok ülkesinde uygulanan e-devlet kapısı projelerini beraberinde getirmiştir(Tutkun, 2007: 60).

West’in(2005), e-devletin aşamaları arasında üçüncü sırada saydığı “kapı” ya da “portal” aşaması, önemli bir dönüm noktası sayılabilir. Türkiye’de E-devlet kapısı (gateway), 18 Aralık 2008 tarihinde yapılan resmi bir törenle, Başbakan tarafından açılmıştır(<http://devlet.turksat.com.tr>).

E-Devlet Kapısının kurulması, işletilmesi ve yönetilmesi görev ve sorumluluğu; 24.03.2006 tarih ve 2006/10316 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, Başbakanlık adına Ulaştırma Bakanlığı’na verilmiştir. Anılan Bakanlar Kurulu Kararı ve 10.08.2006 tarih ve 2006/22 sayılı Başbakanlık Genelgesi gereği, kamu hizmetlerinin elektronik ortamda, ortak bir platformda ve vatandaş odaklı sunumu için; iş süreçlerinin gözden geçirilmesi, içerik yönetimi, entegrasyon ile ilgili standartlar ve gerekli hukuki düzenlemeler konusundaki çalışmalar, Ulaştırma Bakanlığı’nın koordinasyonunda ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının etkin katılımıyla Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş. tarafından yürütülmektedir(www.turkiye.gov.tr, Mayıs 2009).

Kuşkusuz e-devlet portalinin başarıya ulaşabilmesi için kamu kurumlarının eşgüdüm içinde ve “birlikte çalışabilir” durumda olması gerekmektedir. 28.02.2009 tarihinde yayımlanan “Kamu Bilgi Sistemlerinde Birlikte Çalışabilirlik Esasları ile İlgili 2009/4 Sayılı Başbakanlık Genelgesi” ile; “Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı koordinasyonunda, bilgi ve desteğine ihtiyaç duyulan tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından gereken destek ve katkı sağlanarak “Rehber Güncelleme” başlığı altında belirtilen esaslar çerçevesinde güncellenmeye devam edilerek, www.bilgitoplumu.gov.tr adresinde yayımlanacak, uyum çalışmalarında ve yeni kurulacak bilgi sistemlerinde, belirtilen adreste yayımlanan güncel sürüm dikkate alınacaktır.” denilerek birlikte çalışılabilirliğin sağlanması konusunda, kamu kurum ve kuruluşlarının konuya titizlikle yaklaşması beklenmektedir(28.02.2009 tarihli Resmi Gazete, <http://rega.basbakanlik.gov.tr>).

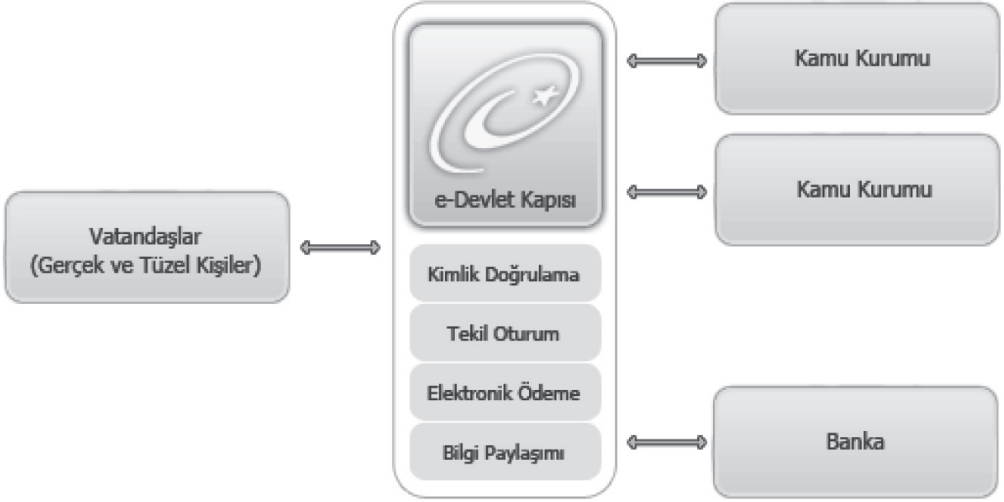
E-devlet Kapısı, tüm kamu hizmetlerine tek bir noktadan erişim imkanı sağlayan büyük bir internet sitesidir. Kapı'nın amacı kamu hizmetlerini, vatandaşlara, işletmelere, kamu kurumlarına bilgi ve iletişim teknolojileriyle etkin ve verimli bir şekilde sunmaktır. E-devlet Kapısı, “**Vatandaş**”, “**İş**” ve “**Devlet**” olmak üzere üç ana sayfadan oluşmaktadır. Bu sayede kullanıcılar ihtiyaçları doğrultusundaki hizmetlere kolaylıkla erişebileceklerdir. Hemen şunu da belirtmek gerekir ki; gelişmiş ülke örneklerinde daha fazla çeşit kullanıcı kitlesine hitap eden portaller mevcuttur. E-devlet Kapısı'nda; 1) bilgilendirme amacıyla sunulan içeriklere erişim için, www.turkiye.gov.tr adresi kullanılmaktadır, 2) e-hizmetler ise, elektronik ortamdan sunulan kamu hizmetleridir. Kişisel bilgilere erişim veya kimlik doğrulama gerektiren e-hizmetlere erişim için şifre, e- imza ya da mobil imza gerekmektedir. Bu kimlik doğrulaması (şifre, e-imza ve mobil imza) ile tüm e-hizmetler aynı adresten alınabilecektir.

Ayrıca, e-Devlet Kapısı üzerinden alınacak elektronik hizmetler için (vergi, harç vs. gibi) ödeme yapılması gerektiğinde, daha sonraki bir dönemde devreye alınacak olan ödeme birimi hizmeti sayesinde, bu ödeme işlemleri de güvenli bir ortamda e-Devlet Kapısı üzerinden yapılabilecektir. (www.turkiye.gov.tr, Mayıs 2009).

e-Devlet Kapısı üzerinden vatandaşlara verilen hizmetler genel olarak şöyle gruplandırılabilir:

- Bilgilendirme hizmetleri
- e-Hizmetler
- Ödeme işlemleri
- Kurum ve kuruluşlara kısayollar
- Güncel bilgiler ve duyurular
- Kurumlardan vatandaşlara mesajlar

Ayrıca, kamu kurumları arasında bilgi ve belgelerin paylaşımı e-Devlet Kapısı tarafından sunulan hizmetler ile sağlanmaktadır. E-devlet Kapısı; elektronik ortamdan sunulan kamu hizmetlerine tek bir internet sitesi üzerinden erişim olanağı sunmaktadır. Kamu hizmetleri ile ilgili doğru ve güncel bilgilere ulaşma imkanı sağlamaktadır. Elektronik hizmetler yüksek güvenlikle (kapalı zarflarla kullanıcıya ulaştırılacak şifre, elektronik imza veya mobil imza) sunulmaktadır. Burada değinmemiz gereken nokta ise, söz konusu güvenlik politikasının ayrıca geliştirilmesi gereğidir.

Kaynak: <https://www.turkiye.gov.tr/static/sss/entegre.html>

E-devlet Kapısı, kamu bilgi bankası işlevinin yanısıra, vatandaşların, İnternet üzerinden sunulan kamu hizmetlerinden, tek noktadan ve güvenle faydalanabilmesi amacıyla kurulmuştur. Sisteme entegrasyonu tamamlanan kurumların hizmetleri, www.turkiye.gov.tr adresi üzerinden sunulabilmekte, vatandaşlar Şifre, e-İmza ya da Mobil İmza ile sisteme giriş yaparak sadece kendisine ait bilgilere erişebilmekte ve güvenle işlem yapabilmektedir. Bunlara ek olarak; “tekil oturum sistemi” sayesinde vatandaşlar kamu internet siteleri arasında yeniden kayıt olmadan gezinebilmekte, elektronik ödeme sistemi sayesinde tek noktadan ödemelerini gerçekleştirebilmektedir(<https://www.turkiye.gov.tr/static/sss/entegre.html>).

“Devletin kısayolu” motto’suyla yola çıkan e-devlet portalinde Mayıs 2009 tarihi itibarıyla toplam 57 adet hizmet, 19 kurumun işbirliğiyle sunulmaktadır.

Genel bir değerlendirme yapıldığında; E-devlet Kapısı’nın yeni kurulmuş bir portal olması nedeniyle, gerek görünüş gerek işlevsellik bakımından geçirmesi gereken evrim(tekamül) sürecinin henüz başında olduğu, e-devletin olgunlaşması(maturation) ile birlikte, bu kapının(gateway) da gelişeceği söylenebilir.

II. E-DEVLETİN STANDARDİZASYONU

E-devlet uygulamalarının yürütülmesinde ortaya çıkabilecek sorunların azaltılması bakımından, belli ilke ve kriterlere dayalı standartların geliştirilmesi gereği, bu tür kamu hizmetlerinin eşgüdümü açısından da önemlidir. “Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eki Eylem Planı” 11/07/2006 tarihli ve 2006/38 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı’yla onaylanmış olup, 28/07/2006 tarihli ve 26242 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda, Bilgi Toplumu Stratejisi ve eki Eylem Planı 27 nolu “Kamu İnternet Siteleri Standardizasyonu ve Barındırma Hizmeti” Eylemi’nin sorumluluğu Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş’ ye verilmiştir.

Bu çerçevede, Türksat A.Ş. tarafından, akademisyenlerden oluşan uzman bir grubun desteği de alınarak “Kamu İnternet Siteleri Standartları ve Önerileri Rehberi” hazırlanmıştır. Kamu İnternet Siteleri Standardizasyonu Destek Sitesi(www.kakis.gov.tr), tüm kamu kurumlarının çevrimiçi hizmet uygulamalarına destek olma ve kamu kurumlarında e-devlet uygulamalarını geliştiren web tasarımcıların yararlanabilecekleri bir kaynak olma amacıyla hazırlanmış çevrimiçi destek internet sitesidir. Destek sitede, web tasarımcıların tasarımları sırasında kullanmaları için gerekli olan standartlar, kamu kurumları internet siteleri standardizasyonuna uygunluk, kullanılabilirlik ve erişilebilirlik açısından uyulması gereken prensipler mevcuttur(www.kakis.gov.tr, Mayıs 2009).

Hemen belirtmek gerekir ki; söz konusu destek sitesi de henüz faaliyete geçtiğinden kullanılabilirliği ve işlevselliği açısından, ne yazık ki, fazlaca değerlendirme yapamamaktayız. Fakat böylesi bir çalışmanın başlangıç aşamasındaki bir e-devlet portalı açısından son derece olumlu olduğunu da yadsıyamayız.

IV. E-DEVLET KAPI’LARINA DÜNYADAN İKİ GELİŞMİŞ ÖRNEK

1- Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri’nin(ABD), gerek büyüklük gerek gelişmişlik-karmaşıklık açılarından dünyanın önde gelen siyasal/yönetimsel dizgilerinden birine sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır(Ömürgönülşen, 2009: 313).

Son yıllarda hemen hemen tüm ülkelerin e-devlet uygulama ve hizmetlerini geliştirmeye başladığı görülmektedir. Kuşkusuz bu alanda en gelişmiş örneklerin başında Amerika Birleşik Devletleri’nin resmi web portalı(www.usa.gov) gelmektedir(www.usa.gov, Mayıs 2009) .

General Information in Other Languages

Here are some helpful links to Federal resources in other languages. When you click on these links, you will be leaving our website, so don't forget to bookmark us.

Afrikaans	Dutch	Ilocano	Northern Sotho	Tajik
Albanian	Estonian	Italian	Norwegian	Tamil
Arabic	Farsi	Japanese	Polish	Telugu
Amharic	Finnish	Kannada	Nepali	Tagalog
Armenian	French	Khmer	Portuguese	Thai
Bahasa	Georgian	Kirundi	Punjabi	Tigrinya
Bengali	German	Korean	Pushto	Tongan
Bosnian	Greek	Kurdish	Romanian	Tsonga
Bulgarian	Gujarati	Kyrgyz	Russian	Turkish
Burmese	Haitian-Creole	Laotian	Samoan	Ukrainian
Cambodian	Hebrew	Latvian	Serbian	Urdu
Cantonese	Hiligaynon	Lithuanian	Sindhi	Uzbek
Chamorro	Hindi	Macedonian	Slovakian	Vietnamese
Chinese	Hmong	Malay	Slovene	Wolof
Czech	Hungarian	Malayalam	Spanish	Yoruba
Chuukese	Icelandic	Marshallese	Somali	Zulu
Croatian	Igbo	Mongolian	Swahili	
Danish		Navajo	Swedish	

ABD e-devlet portalinin, Türkiye’deki E-devlet Kapısı’ndan farklı olarak; tek dilde değil, birçok dilde hizmet verdiği görülmektedir. Ancak İngilizce dışındaki dillerde verilen e-hizmetler, sınırlı sayıdadır.

Get It Done Online!

- Shop Government Auctions
- Apply for Government Jobs
- Apply for Student Aid
- Replace Vital Records
- Contact Elected Officials
- Renew Your Driver's License

100 More Online Services>>

Sitede 100'den fazla e-hizmet sunumu bulunmaktadır ve kullanıcı gruplarına göre çok ayrıntılı bir bölümlenme göze çarpmaktadır.

Şöyle ki; vatandaşlar, iş dünyası ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar, hükümet çalışanları ve ABD'ye gelen ziyaretçiler için farklı "link"ler oluşturulmuştur. Ayrıca Türkiye portalinde olduğu gibi çağrı merkezi telefon numaraları mevcuttur.

Önceleri "**FirstGov.gov**" olan alan adı, 5 Aralık 2006 tarihinde, anımsanması ve söylenişinin daha kolay olduğu gerekçesiyle "**USA.gov**" olarak değiştirilmiştir. Usa.gov adresine yönlendirilmiş 5 milyon "web link" bulunmaktadır. İspanyolcanın, ABD'de konuşulan en yaygın ikinci dil olması nedeniyle, bu dile özel bir önem verilmiş ve bu dilde alan adları(GobiernoUSA.gov) da oluşturulmuştur. Sitede ayrıca, sohbet(chat) ve "blog" bölümleri bulunması, demokratik kültürün gelişmesi açısından olumlu adımlar olarak değerlendirilebilir.

2- İngiltere

İngiltere’nin e-devlet portaline bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri e-devlet portalinde olduğu gibi, gelişmiş bir örnekle karşılaşıyoruz(www.direct.gov.uk, Mayıs 2009). Sitenin “motto”su, “kamu hizmetlerinin tümü, bir yerde”dir(public services all in one place). Sitede dikkatimizi çeken ilk ayrıntı, sitenin, İngilizce dışında, Galler’in resmi dili olan Welsh dilinde de hizmet vermesidir. Hemen şunu da belirtmek gerekir ki; Nisan 2004 tarihinde, “UK Online” portalinin yerini alarak, hizmete açılan(<http://en.wikipedia.org/wiki/Direct.gov.uk>) söz konusu site, görsellik ve işlevsellik bakımından ABD ve Türkiye örneklerinden daha başarısızdır ancak içerik zenginliği açısından son derece kapsamlıdır.

DirectgovKids

Sitede ayrıca dikkat çeken bir unsur ise, çocuklara yönelik olarak hazırlanan “e-devlet çocuk portalı”dır(kids.direct.gov.uk, Mayıs 2009). Bu sitede, öğrenci velileri ve öğretmenler için ise, ayrıca bölümler mevcuttur.

Web istatistiklerine bakıldığında; Şubat-Mart-Nisan 2009 tarihleri itibariyle siteyi ortalama olarak 14 ile 18 milyon kişi ziyaret etmiştir (www.direct.gov.uk, Mayıs 2009).

2005 yılında, “mySociety” çatısında örgütlenen birkaç İnternet aktivisti, “direct.gov.uk” portaline ciddi eleştirilerde bulunmuşlardır. Söz konusu grup, bu portalin işlevsizliğini vurgulamak üzere, yönsüzlüğü anıştıran “directionlessgov” yakıştırması yapmışlardır(<http://en.wikipedia.org/wiki/Direct.gov.uk>).

V. E-DEVLET KAPILARINA AVRUPA’DAN ÖRNEKLER

1- İspanya

Son yıllarda hemen hemen tüm Avrupa ülkelerinin e-devlet uygulama ve hizmetlerini geliştirmeye başladığını kolaylıkla söyleyebiliriz. Kuşkusuz bu alanda gelişmiş örneklerin başında, İspanya’nın resmi e-devlet web portalı (www.060.es) gelmektedir

(www.060.es, Mayıs 2009). Site incelendiğinde, ABD ve İngiltere örneklerinin aksine, herhangi bir “motto” ya da slogan görülememektedir. Ancak, resmi açılışı Aralık 2008 tarihinde İspanya Kamu Yönetimi Bakanı Elena Salgado tarafından yapılan sitenin, “060.ara ve bul” (“**060.Busca y encuentra**” ya da “*060.Seek and find*”) şeklinde bir mottosu/sloganı olduğu resmi basın açıklamasında yer almaktadır(www.epractice.eu ve www.map.es).

Aylık 280.000 ziyaretçi girişi yapılan sitedeki 966 e-hizmetten; 470’i genel yönetim(la Administración General del Estado -AGE-), 340’ı otonom/özerk yönetimler(las comunidades autónomas), 156’sı ise yerel kuruluşlara(las entidades locales) ilişkindir(www.map.es).

İspanya e-devlet portalinin, Türkiye’deki E-devlet Kapısı’ndan farklı olarak; tek dilde değil, birkaç dilde hizmet verdiği görülmektedir ki; sitede kullanılan temel dil İspanyolca olup ilginç bir şekilde, dil seçenekleri arasında İngilizce bulunmamaktadır.

- benvinguts |
- benvido |
- ongi etorri

Site, ayrıca bazı özerk bölgelerin(Bask, Katalanya, Galiçya) dillerinde(Basque, Catalan/Valencian and Galician) hizmet vermektedir. ABD e-devlet portalinden(www.usa.gov, Mayıs 2009) farklı olarak; kullanılan temel dil(İspanyolca) dışındaki dillerde verilen e-hizmetler, İspanyolca dilindeki siteyle aynı kapsam ve görünümündedir. Oysa ABD e-devlet portalinde temel dil(İngilizce) dışındaki dillerde verilen hizmetlerin sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Sitede, başka ülke örneklerinde olduğu gibi(Türkiye: www.turkiye.gov.tr, ABD: www.usa.gov, İngiltere: www.direct.gov.uk) telefon yoluyla e-devlet hizmetlerinin verilmesi uygulaması dikkati çekmektedir.

Perfiles

- Jóvenes
- Mujeres
- Mayores
- Familias
- Personas con discapacidad
- Españoles en el extranjero
- Immigrantes
- Turistas

Sitede hizmet verilecek kullanıcı profillerine göre fonksiyonel ayrımlara gidilmiştir. Başlıca kullanıcı profilleri; gençler, kadınlar, yaşlılar, aileler, özürlüler, yurtdışındaki İspanyollar, göçmenler ve turistlerdir. Özürlü yurttaşlar(personas con discapacidad) için ayrı bir bölüm ayrılmış olması, olumlu bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

• Todo sobre...

- Tener un hijo
- Estudiar
- Buscar trabajo
- Casarse
- Jubilarse
- Buscar vivienda
- Íral médico
- Vlajar
- Pagar impuestos

Sitede verilen bilgi/enformasyon hizmetleri, konularına göre bölümlendiğinde; “çocuk sahibi olma, eğitim, iş bulma/arama, evlenme, emeklilik, konut edinme, sağlık, seyahat, vergi ödeme” başlıkları görülmektedir.

Introduzca su NIF:

Contraseña:

- ¿Olvidó su contraseña?

Siteye güvenli giriş ve sitede işlem yapmak için; kimlik doğrulama -**NIF (número de identificación fiscal)**- ve şifre -**contraseña**- girilmesi gerekmektedir.

para los Ciudadanos

- Educación
- Salud y seguridad
- Tráfico y transporte
- Impuestos, pensiones y ayudas
- Documentos personales
- Ocio y cultura
- Vivienda
- Medio Ambiente
- Trabajo

Sitede verilen başlıca hizmetler; yurttaşlar için(para los ciudadanos) ve iş dünyası ya da şirketler için(para la empresa) düzenlenmiştir. Verilen başlıca e-devlet hizmetleri konularına göre ise şöyledir; eğitim, sağlık ve güvenlik, trafik ve ulaşım, vergi, emeklilik ödemeleri ve sosyal yardımlar, kişisel evraklar(nüfus cüzdanı ve pasaport gibi), sanat, seyahat ve kültür, konut edinme, çevre, çalışma.

Sitedeki e-hizmet sunumlarının ABD ve İngiltere örneklerindeki kadar ayrıntılı olmadığını ve kullanıcı gruplarına göre çok ayrıntılı bir bölümlenme yapılmadığını da burada eklememiz gerekmektedir.

Sitede ayrıca, ABD örneğinde görülen, demokratik kültürün gelişmesi açısından olumlu adımlar olarak değerlendirileceğimiz sohbet(chat) ve “blog” bölümleri bulunmaması, dikkati çekmektedir. Ancak e-devletin olgunlaşması(maturation) bağlamında(Atmaca, 2009) gelişmiş ABD örneğindeki uygulamaların, diğer ülkelerde de yerini almaya başlayabilmesi için, erken bir e-devlet aşamasında(stage) olduğumuzu söyleyebiliriz.

2- İtalya

İtalya'nın e-devlet portaline bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere e-devlet portallerinde olduğu gibi, gelişmiş bir örnekle karşılaşıyoruz(www.italia.gov.it, Mayıs 2009). Sitede dikkatimizi çeken ilk ayrıntı, sitenin, İtalyanca dışında herhangi bir dilde hizmet vermemesidir ki; bu durum İtalyanca bilmeyen kullanıcılar açısından olumsuz bir durumdur. Hemen şunu da belirtmek gerekir ki; söz konusu site, görsellik ve işlevsellik bakımından ABD ve İngiltere örnekleri gibi başarılıdır ve içerik zenginliği açısından son derece kapsamlıdır.

Italia.gov.it
IL PORTALE NAZIONALE DEL CITTADINO

Per trovare, conoscere e usare
i servizi della
Pubblica Amministrazione

Sitede ayrıca dikkat çeken bir unsur ise, kullanıcı türlerine göre, çok ayrıntılı bölümlere gidilmiş olmasıdır. İspanya e-devlet portalinde olduğu gibi bu sitede de özürülüler için ayrı bir bölüm yer almaktadır.

Sitede, kullanıcıların işlemlerini daha kolay bir şekilde yapabilmeleri için “online” form ve belgeler bölümü mevcuttur.

• **Moduli on line**

Ambiente

Prevenzione, Prenotazioni

Arte e cultura

Biglietteria elettronica,
Biblioteche, Cinema, ...

Cittadini e vita pubblica

Anagrafe, Comuni on line,
Pratiche postali

Casa

Pratiche edilizie, Tasse, imposte
e canoni, Visure catastali

Giustizia e sicurezza

Denunce on line, Sicurezza,
Smarrimenti e furti, ...

Istruzione e formazione

Pagamento delle tasse
scolastiche, Iscrizioni e
immatricolazioni, Progetti
scolastici, ...

Lavoro e carriere

Servizi di orientamento, Cerco/
Offro lavoro, Banca dati del
lavoro

Previdenza

Pensioni, Lavoro domestico,
Assistenza e comunicazioni

Salute e benessere

Certificati on line, Medico on
line, Tessera sanitaria, ...

Tasse

Fisco, ICI, TIA e altre tasse

Trasporti e infrastrutture

Patente, Multe on line, Avere un
mezzo proprio, ...

Sitedeki başlıca “online” e-hizmetler ise şunlardır: çevre, sanat ve kültür, yurttaşlar ve kamusal yaşam, yargı ve güvenlik, konut edin(dir)me, eğitim, iş ve kariyer olanakları, çalışma yaşamı, sağlık, vergi, ulaştırma ve altyapı.

3- Fransa

“Service-public.fr”, Fransa’nın, vatandaşlara daha iyi hizmet verebilmek amacıyla kurulmuş, kamu hizmetleri resmi e-devlet portalidir(www.service-public.fr, Mayıs 2009).

Tapez les mots de votre recherche

OK

Les 100 mots-clés les plus demandés - Recherche avancée

ABD e-devlet portalinde(www.usa.gov) olduğu gibi, bu sitede 100’den fazla e-hizmet sunumu gerçekleştirilebileceği bilgisi yer almaktadır.

“Service-public.fr” sitesi, “Fransa’nın bilgi toplumuna geçişi” olarak bilinen “hükümet eylem planı”nın bir parçası olarak geliştirilmiştir. Sitenin temel yapısı, Başbakanlık ile Kamu Hizmetleri ve Devlette Reform Bakanlığı’nın işbirliği ile kurulmuştur(http://www.service-public.fr/etranger/info-eng.html#site).

Kullanılan temel dilin Fransızca olduğu sitede ayrıca Almanca, İngilizce ve İspanyolca dil seçenekleri bulunmaktadır. Fransızca dışındaki diller bazında site incelendiğinde; bu dillerde hazırlanmış sitelerin görsel açıdan daha yüzeysel olduğu bir gerçekse de, içerik bakımından son derece yeterli olduğu söylenebilir.

Sitede “online” formların ve belgelerin yeterli derecede yer aldığı, yani dökümantasyon açısından sitenin son derece “doyurucu” olduğu,

Allô, service public

Posez votre question

ayrıca birçok diğer e-devlet web portalinde olduğu gibi telefon ya da e-posta yoluyla da kamu hizmetlerinin sağlandığı, bunlar hakkında bilgi alınabildiği görülmektedir.

Bienvenue dans l'espace
particuliers
Vos droits et démarches

Je déménage

J'attends un
enfant

J'ai un décès
dans ma famille

Je prépare
ma retraite

Je me marie

J'organise ma suc-
cession

Je cherche
un emploi

J'achète un loge-
ment

Achat, argent
Armée
Assurance
Consommation
Elections
Emploi, travail
Enseignement
Environnement
Etrangers en France

Europe
Famille
Formation
Impôt, taxe et douane
Justice
Logement
Papiers

Personnes handicapées
Relations avec l'administration
Retraite
Santé
Transports
Vacances, loisirs
Vie associative

Formulaires

Démarches en ligne

Adresses utiles

Sitede öncelikle, kolayca erişilebilecek 8 kategori göze çarpmaktadır; taşınma, emekliliğe hazırlık, iş arama/bulma, çocuk bakımı, evlilik, ev edin(dir)me, ölüm, miras işlemleri. Ayrıca daha da detaylandırılmış bir kategorizasyonda ise; çevreden tatile, eğitimden adalate...v.s. 20’den fazla e-hizmet yer almaktadır.

Les chiffres essentiels

	Visites	Pages vues
Avril 2009	4 165 024	14 456 862
Mars 2009	4 436 817	15 887 061
Février 2009	4 047 325	14 690 259

Sitede, istatistiklerin verildiği bir bölüm de bulunmaktadır(<http://www.service-public.fr/info/statistiques.html>). Buna göre; siteyi kullananların aylara göre dağılımı öğrenilebilmektedir. Örneğin Ocak-Şubat-Mart 2009 aylarında ortalama ziyaret sayısı 4 milyondan fazla iken, görüntülenen sayfa sayısı ise 14 milyondan fazladır.

4- Almanya

“Bund.de”, “motto”su “online e-devlet”(Verwaltung Online) olan, Alman Federal Yönetimi’nin ve diğer kamu ajanslarının resmi e-devlet web portalidir(www.bund.de, Mayıs 2009). Site, Almanca ve İngilizce dillerinde hizmet vermektedir ancak sitenin İngilizce versiyonundaki giriş metninde belirtildiği gibi, İngilizce dilinde sunulan e-hizmet ve “online” bilgiler, Almanca dilindekilere göre daha genel ve daha az kapsamlıdır(http://www.bund.de/cln_146/EN/Home/homepage_node.html).

“Bund.de” e-devlet portalı, Federal Devlet-Bundonline 2005 girişiminin temel bir elemanı/unsuru olarak geliştirilmiştir. Expo 2000’de başlatılan bu girişimin amacı,

e-devlet hizmetlerinin 2005 yılında sunulma aşamasında olmasını sağlamaktır. Böylece günümüzdeki portal aşamasına(www.bund.de) gelinmiştir. Portal, sadece Federal Hükümet düzeyini değil, aynı zamanda eyaletlerde(Länder) ve yerel yönetimlerdeki birçok e-devlet projelerini de kapsamaktadır ki; bu konuyla ilgili olarak 2003 yılında başlatılan “Deutschland-Online” başlıklı e-devlet stratejisi girişimi, önemli bir gelişmedir.

D115 Ihre Behördennummer

ABD, İngiltere, Fransa gibi gelişmiş e-devlet portallerinde görülen telefon hizmeti Almanya e-devlet portalinde de bulunmaktadır.

“Bund.de” e-devlet portalinde, birçok ülkenin e-devlet portalinde gördüğümüz kullanıcı profil gruplarına göre ayırıştırma uygulaması görülmemektedir ki; bu durum daha basit, etkili ve hızlı hizmet almak isteyen yurttaşlar açısından olumlu olarak algılanamayacaktır. Aslında, Almanların genel kabul gören “ayrıntıcılığı” burada da kendisini göstermektedir ve ABD ve İngiltere’nin yanı sıra, Latin ülke örneklerindeki(İspanya, Fransa, İtalya) tekdüzelik ve sadelik “Bund.de” e-devlet portalinde mevcut değildir diyebiliriz.

VI. SONUÇ YERİNE

E-devlet uygulamalarında önemli bir aşama olan “kapı” ya da portal” aşaması, aynı zamanda söz konusu uygulamaların geçirdiği evrimsel süreci anlamamız açısından son derece yararlıdır. Şöyle ki; Türkiye bağlamında, “devletin kısayolu” motto’suyla yola çıkan, “e-devlet kapısı” olarak adlandırılan portal(www.turkiye.gov.tr), e-hizmetlerin bütünleşik(entegre) ve standartlaştırılmış sunumunu sağlama amacını gerçekleştirme yolunda ilerlemelidir. Bu bağlamda, sürecin gelişiminin hızlandırılması ve karşılaştırma kolaylığı sağlaması açısından, gelişmiş ülke örneklerinin(ABD ve İngiltere gibi) incelenmesinin yanı sıra, Avrupa’daki gelişmiş örneklerin(İspanya, İtalya, Fransa ve Almanya gibi) de ele alınmasında büyük yarar olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

ÇAĞILTAY, Kürşat (1997), *İnternet*, Ankara: Middle East Technical University Pres.

GÜLER, Birgül Ayman ve diğerleri (2009), *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri*, İmge Kitabevi, Ankara.

<http://www.turksat.com.tr>

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr>

<http://www.turkiye.gov.tr>

<http://www.kakis.gov.tr>

<http://www.usa.gov>

<http://www.direct.gov.uk>

<http://kids.direct.gov.uk>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Direct.gov.uk>

<http://www.060.es>

http://www.map.es/prensa/notas_de_prensa/notas/2008/11/20081126.html

<http://www.epractice.eu/en/news/285061>

<http://www.service-public.fr>

<http://www.italia.gov.it>

<http://www.bund.de>

<http://edevlet.turksat.com.tr>

<http://rega.basbakanlik.gov.tr>

http://www.direct.gov.uk/en/SiteInformation/DG_10036216

<http://edevlet.turksat.com.tr/v2/belgeler/wwwturkiyegovtr-acildi> .

<http://rega.basbakanlik.gov.tr>, Kamu Bilgi Sistemlerinde Birlikte Çalışabilirlik Esasları ile İlgili 2009/4 Sayılı Başbakanlık Genelgesi, 28.02.2009 tarihli Resmi Gazete.

NOHUTÇU, Ahmet, Demokan Demirel (2005), “Türkiye’deki E-Devlet Uygulamaları”, *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 77, Sayı: 778, Haziran.

ÖKTEM, Kemal (2004). Bilgi Teknolojileri ve Kamu Yönetimi. Öktem ve Ömürgönülşen *Kamu Yönetimi* içinde, İmaj Yayınevi, Ankara, 2004, 139-186.

ÖMÜRGÖNÜLŞEN, Uğur (2009), “Amerika Birleşik Devletlerinde Kamu Yönetimi”, GÜLER, Birgül Ayman ve diğerleri (2009), *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri* içinde, s.313-412., İmge Kitabevi, Ankara.

TUTKUN, Ceren (2007), “E-devlet Kapısında Vatandaş”, *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, Sayı: 432.

WEST, Darnell M. (2005). *Digital Government: technology and public sector performance*. Princeton University Press.

YILDIZ, Mete (2003). “Elektronik (E)-devlet Kuram ve Uygulamasına Genel Bir Bakış ve Değerlendirme”, Muhittin Acar ve Huseyin Ozgur (Ed.) içinde, *Çağdaş Kamu Yönetimi-1*, Nobel Yayın-Dağıtım, Ankara, 304-327.

Uluslararası Akdeniz Yüksek Tarımsal Araştırmalar Merkezi (CIHEAM)

Alper AKTAŞ*

1. CIHEAM'ın kuruluşu ve örgüt hakkında genel bilgiler

İnsanoğlunun uygarlık serüvenindeki en önemli ve en kayda değer kültürel devrimlerden biri de avcılık ve toplayıcılıktan tarımsal üretime geçiş aŐamasıdır. Tarımsal devrimi izleyen süreçte Akdeniz havzasında, etkileri bugüne dek uzanan çeşitli medeniyetler filiz vermiŐtir ve sözkonusu medeniyetlerin gelişiminde tarım ve tarıma dair sorunlar sürekli olarak insanların zihinlerini meŐgul etmiştir. Tarım alanındaki yeniliklerin takibi ve değışen koŐullar ile birlikte yeni çözümler bulunması ihtiyacı sadece geçmişin değil, aynı zamanda bugünün meselesidir ve kuvvetle muhtemeldir ki gelecek nesillerinin de benzer arayışları olacaktır.

1962 yılında kurulan ve hâlihazırda on üç ülkenin üye olduğu Uluslararası Akdeniz Yüksek Tarımsal Araştırmalar Merkezi (CIHEAM), işte bu ihtiyaç ve zorunluluğun bir yansımasıdır. 21 Mayıs 1962 tarihinde OECD ve Avrupa Konseyi'nin ortak girişimi ile tesis edilen CIHEAM'ın kuruluş anlaşmasına, ülkemizin yanı sıra Fransa, Yunanistan, İtalya, Portekiz, İspanya ve Yugoslavya imzacı olmuşlardır. Anılan tarihte ayrıca, Bari ve Montpellier'deki Akdeniz Tarımsal Enstitüsü'nün kurulmasına karar verilmiş; 1969'da Zaragoza'da, 1983 yılında ise Hanya'daki Enstitüler faaliyete geçmiştir.

1962 yılında Akdeniz havzasındaki tarımın geliştirilebilmesi ve bu amaç doğrultusunda gerekli araştırmaların ve incelemelerin yapılabilmesi için yola çıkan CIHEAM, Akdeniz ülkelerinde zirai alanda bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak uzmanlar yetiŐtirmeyi, tarımsal kalkınma için diyalog kurmayı, ihtiyaç duyan ülkelere yardım sağlamayı ve Akdeniz bölgesinde gıda üretimi ve güvenliği konularında yeni yaklaşımlar sergileyerek uluslararası işbirliğini geliŐtirmeyi hedeflemektedir.

CIHEAM zaman içinde tarım konusunda kayda değer bir aktör olarak öne çıkmış ve güney Avrupa ülkeleri tarafından kurulmasına rağmen 1985 yılında Tunus, 1986'da Mısır ve Cezayir, 1989'da Malta, 1991'de Fas, 1992'de Arnavutluk ve 1994'te ise Lübnan'ın üyelikleri ile tüm Akdeniz havzasında çalışmalar yürüten bir örgüt kimliğine

(*) II. Katip, T.C. Paris Büyükelçiliği.

kavuşmuştur. Bahsekonu örgütün kuruluş anlaşmasının 15. maddesinde belirtildiği üzere Akdeniz'e kıyısı olan her ülke CIHEAM'a üye olabilir.¹

Akdeniz havzası ülkeleri Arnavutluk, Cezayir, Mısır, İspanya, Fransa, Yunanistan, Lübnan, Malta, Fas, Portekiz, Tunus ve Türkiye'nin üyesi oldukları bahsekonu örgütün Sekreteryası Paris'te mukimdir.

Kuruluşundan günümüze eğitim, araştırma ve işbirliği gibi üç önemli misyonu üstlenen CIHEAM'ın Akdeniz tarımı, gıda ve kırsal kalkınma konularında bir otorite olarak öne çıktığı görülmektedir. CIHEAM'ın, kurucu üyelerce hayata geçirilmesinden bu yana Avrupa-Akdeniz süreci içerisinde yer alan önemli bir proje olduğunu belirtmek mümkündür.

Uluslararası Akdeniz Yüksek Tarımsal Araştırmalar Merkezi'nin kuruluşundan bu yana geçen yaklaşık elli yıllık zaman zarfında CIHEAM yeni üyelerin katılımıyla büyüdüğü gibi hedeflerini de sürekli olarak günün koşullarına uyarlamayı başarmış ve böylelikle üye ülkelerin tarım alanındaki ihtiyaçlarını karşılayabilmiştir. Şüphesiz bu başarının altında yatan en önemli etkenlerden biri de CIHEAM'ın eğitime ve araştırmaya attığı önemdir.

2. Örgütün yapısı

Başkanlığını Abdelaziz Mougou'nun yaptığı CIHEAM'ın Genel Sekreterliğine 7 Mayıs 2009 tarihinde Paris'te gerçekleştirilen Yönetim Kurulu toplantısında üye ülkelerin oybirliği ile aldıkları karar uyarınca Francisco Mombiola Muruzabal seçilmiştir. Adıgeçen, 2003 yılından beri Genel Sekreterlik görevini yürüten Bertrand Hervieu'den görevi Ekim ayında devralmıştır. Muruzabal, CIHEAM'ın sekizinci Genel Sekreteri'dir.

Uluslararası Akdeniz Yüksek Tarımsal Araştırmalar Merkezi'nin örgüt yapısını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;²

- a) Yönetim Kurulu,
- b) Akdeniz Tarımsal Enstitüleri (toplam dört adet),
- c) Genel Sekreterlik,
- d) Bilimsel Danışma Kurulu.

1 Bahsekonu anlaşmaya http://portail2.reseau-concept.net/Upload/ciheam/fichiers/CIHEAM_-_Textes_constitutifs.pdf adresinden ulaşmak mümkündür.

2 Örgütün yapısı hakkında ayrıntılı bilgiye http://portail2.reseau-concept.net/Upload/ciheam/fichiers/CIHEAM_Organisation_Chart_-_July_2009.pdf adresinden ulaşmak mümkündür.

Yönetim Kurulu; örgütün idari işleyişinin belirlendiği ve örgütün işleyişi ile faaliyetleri hakkında temel kararların alındığı organ olup, on üç üye ülke tarafından görevlendirilmiş temsilcilerden müteşekkildir. Resen üye olan OECD ve Avrupa Konseyi temsilcileri istişari sıfatla Kurul'da yer almaktadırlar. Yönetim Kurulu başkanı dört yıllık bir dönem için seçilmekte, seçimlerde üçte iki çoğunluğun sağlanması gerekmektedir. Hâlihazırda başkanlık görevini, 2007 yılında seçilen Tunuslu Abdelaziz Mougou yürütmektedir.

Akdeniz Tarımsal Enstitüleri; örgütün eğitim, araştırma ve işbirliği alanlarında faaliyetlerinin yürütüldüğü merkezlerdir ve Bari, Hanya, Montpellier ve Zaragoza'da mukimdirler. Enstitülerin çalışmaları genelde gıda üretimi ve kalite yönetimi, ekonomik kalkınma ve idare, çevre, doğal kaynaklar ile balıkçılık ve tarım konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

2007-2008 akademik yılında enstitülere toplam 459 öğrenci kayıt yaptırmıştır ve bu öğrencilerin 293'ü bursludur. Öte yandan, her yıl yaklaşık bin öğrenciye kısa süreli kurslar verilmektedir.

Genel Sekreterlik; Yönetim Kurulu tarafından dört yıllığına seçilen ve görev süresi altı yıla uzatılabilen Genel Sekreter, enstitü yöneticileri ve gerekli idari personelden oluşan Genel Sekreterlik³ örgüt yapısında kilit bir rol oynamakta ve gerekli işlerin koordinasyonundan, bilgi teminine kadar farklı alanlarda çalışmalar yürütmektedir.

Bilimsel Danışma Kurulu; Yönetim Kurulu tarafından dört yıllığına seçilen üyelerden müteşekkildir ve üye sayısı değişkendir. Kurul esas olarak Yönetim Kurulu tarafından belirlenen konular hakkında fikir alışverişinde bulunmak üzere toplanır ve ele aldığı hususlar hakkında Yönetim Kurulu'na tavsiyelerde bulunur.

Yönetim Kurulu bünyesinde ülkemizi Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Vedat Mirmahmutoğulları temsil etmektedir. Bilimsel Danışma Komitesi'nin başkanlığını da sözkonusu Bakanlıkta Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü görevini yürüten Masum Burak yapmaktadır.

3. Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanları Toplantıları

1999 yılından bu yana CIHEAM'a üye ülkelerin Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanları, Akdeniz ülkelerindeki tarımsal sorunlar başta olmak üzere görev alanlarına giren hususları ele almak ve bu konularda ortak bir yaklaşım oluşturabilmek amacıyla düzenli

---

3 Kurucu Anlaşma'nın 5.1. maddesinde kayıtlıdır.

aralıklarla bir araya gelmektedirler. Bu çerçevede, 8. Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanları Toplantısı'nın 8-10 Mart 2010 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmesi öngörülmektedir. Son Bakanlar toplantısı 3-6 Şubat 2008 tarihleri arasında Zaragoza'da düzenlenmiştir ve toplantının ana temaları balık türlerinin işletilmesi ve korunması, su kaynakları ve zirai üretim olarak belirlenmiştir.

Tarım ve Balıkçılık ile ilgili olarak Akdeniz ülkelerini ilgilendiren hususların en üst seviyede görüşülebilmesine olanak sağlayan sözkonusu toplantılar genellikle Avrupa-Akdeniz tarımcılığı, çok taraflı ticaret müzakereleri, tarım ve gıda güvenliği alanındaki araştırmalarda işbirliği ve Akdeniz kırsal kalkınma programları konularına odaklanmaktadır.⁴

4. Akdeniz tarımı ve CIHEAM

Akdeniz havzasının tarihi incelendiğinde, bölgesel zirai faaliyetlerin Akdenizlilik kimliğinin oluşmasında büyük önem taşıdığı görülmektedir. Sanayi devrimini izleyen süreçle birlikte ve teknoloji devrimi ertesinde ise tarımsal üretim ağırlıklı olarak Akdeniz'in güney kıyısındaki ülkelere kaymış, kuzeydeki ülkeler ise ağırlıklı olarak sanayi ve teknolojik üretime yönelmişlerdir. Bununla birlikte, Akdeniz'in kuzeyindeki ülkelerde tarımsal üretim hala önemlidir ve bu sadece ilgili ülkeleri değil aynı zamanda bir bütün olarak Avrupa Birliği'ni de ilgilendirmektedir.

İklim değişikliğinin zirai faaliyetler üzerindeki etkisi, kuzey-güney eksenindeki gelişmişlik farkı, nüfus artışı, su kaynaklarının etkin kullanılamaması, gıda güvenliği, tarım ürünleri fiyatlarındaki dalgalanmalar gibi pek sorun bölge ülkelerini yakından ilgilendirmektedir ve bu sorunlara çözüm bulunabilmesi ilgili tüm ülkelerin etkin işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede bilginin paylaşımı ve tarım teknolojisinde gelinen aşamanın Akdeniz ülkeleri tarafından takip edilmesi zorunlu bir hal almaktadır. Kırk yedi yıllık kurumsal tecrübesi ile CIHEAM, Akdeniz ülkelerinin tarım alanında yaşadığı sorunların giderilebilmesi için uygun bir platform oluşturmakta ve üye ülkelerin potansiyellerinin daha iyi değerlendirilebilmesi için eşsiz bir fırsat sunmaktadır.

CIHEAM'i ziraat alanında öne çıkaran bir diğer özellik ise kuruluşundan bu yana tarımsal araştırmalara atfettiği önem ve bu bağlamda tarımsal enstitülerinde yürüttüğü çalışmalarıdır. Enstitülerde düzenli olarak her yıl yaklaşık bin kadar öğrencinin kısa süreli kurslara tabi tutulması üye ülkeler arasındaki bilgi akışının sağlıklı bir biçimde

4 Anılan toplantıların nihai açıklamalarına ve 2008 Zaragoza toplantısı ile ilgili ayrıntılı bilgiye http://www.ciheam.org/cooperation/ministerial-meetings_4_40475_.php adresinden erişilebilmektedir.

devamını sağlamaktadır. Öte yandan, edindiği tecrübeyi ve birikimi üye ülkeler dışındaki ortakları ile de paylaşmayı arzulayan CIHEAM, resmi internet sitesi aracılığıyla dönemsel olarak analitik notlar, bilgi notları, ülke profilleri, mülakatlar ve istatistikî veriler yayımlamaktadır. Anılan örgütün yayınlarında ana eksenini tarım ve tarımsal araştırmalar oluşturmakla beraber, çevresel konular ve gıda güvenliği de sıklıkla üzerinde durulan diğer önemli meseleleri oluşturmaktadır.